

A Békés Megyei Területfejlesztési Program Területi Hatásvizsgálata

2021-2027

2021. március

Elfogadva a 60/2021 (V. 17.) sz. közgyűlés elnökének határozatával

Készítette: EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE	5
1.1.	Az előzmények ismertetése	5
1.2.	A tervezési folyamathoz való kapcsolódás	5
1.3.	A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Békés Megyei Területfejlesztési Programra	6
1.4.	Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába	6
1.4.1.	A társadalmi egyeztetés folyamata	6
1.4.2.	A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során	6
1.5.	Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek	6
1.5.1.	A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása	6
1.5.2.	Az alkalmazott módszertan	7
2.	A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE	9
2.1.	Békés Megye Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések	9
2.2.	A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása	11
3.	A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI	12
3.1.	Békés Megye Területfejlesztési Programjának, cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája	12
3.1.1.	Koherencia-vizsgálat – a Békés Megyei Területfejlesztési Program összefüggései más releváns tervekkel	12
3.1.2.	Konzisztencia-vizsgálat	12
3.2.	A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása	18
3.2.1.	A Békés Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása	18
3.2.2.	A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Program javaslatai nem valósulnak meg.	21
3.3.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása	21
3.3.1.	Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése	21
3.3.2.	Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok	22
3.4.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások	24
3.4.1.	Hatás a földre, talajra	24

3.4.2.	Hatás a levegőre	24
3.4.3.	Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ideértve az ár- és belvizeket is)	25
3.4.4.	Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra	26
3.4.5.	Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére	26
3.4.6.	Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyon is)	27
3.4.7.	Hatás a klímára	27
3.4.8.	Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)	28
3.4.9.	Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, a helyi gazdaságra	28
3.4.10.	Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra	29
3.4.11.	Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)	30
3.4.12.	Hatás a környezettudatos magatartásra és életmódra	30
3.4.13.	Hatás a honvédelemre	31
3.4.14.	Hatás a hulladékgazdálkodásra	31
3.4.15.	Hatás a természeti és ember által előidézett kockázatokra	32
3.4.16.	Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére	32
3.4.17.	A megvalósítás kumulatív hatása	33
3.4.18.	Az országhatáron áterjedő környezeti hatások lehetősége	35
3.5.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a társadalmi hatások	35
3.5.1.	Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások	35
3.5.2.	Foglalkoztatásra gyakorolt hatások	35
3.5.3.	Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások	36
3.5.4.	A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások	36
3.5.5.	Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások	37
3.5.6.	A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások	37
3.6.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a gazdasági hatások	37
3.6.1.	A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások	37
3.6.2.	Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások	38
3.6.3.	A mezőgazdaságra gyakorolt hatások	38
3.6.4.	Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások	38
3.6.5.	Az idegenforgalomra gyakorolt hatások	38
3.6.6.	A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások	39

3.6.7.	Az energetikára gyakorolt hatások	39
3.6.8.	A közlekedésre gyakorolt hatások	39
3.6.9.	A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások	39
3.6.10.	A térség versenyképességére gyakorolt hatások	40
3.7.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása	40
4.	A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE	42
4.1.	Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése	42
4.2.	Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre	43
4.3.	A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása	44
5.	Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, intézkedésekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknel figyelembe kell venni	45
6.	KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA: INDIKÁTOROK, FELELŐSÖK, HATÁRIDŐK	46
6.1.	A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése	46
6.2.	Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre	47
7.	KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ	48

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ÁBRA: A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM CÉLRENDSZERE	9
1. TÁBLÁZAT: INTÉZKEDÉSEK KÖRNYEZETI HATÁSÉRTÉKELÉS SORÁN HASZNÁLT ÁTSOROLÁSA	14
2. TÁBLÁZAT: EGYES INTÉZKEDÉSEK ÁLTAL POTENCIÁLISAN BEFOLYÁSOLT KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐ KATEGÓRIÁK	18
3. TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT NEGATÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	22
4. TÁBLÁZAT: TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT POZITÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	23
5. TÁBLÁZAT: INTÉZKEDÉSEK HATÁSA EGYES, A TERMÉSZETI ÉS EMBER ÁLTAL ELŐIDÉZETT KOCKÁZATOKRA VONATKOZÓ BEAVATKOZÁSI KÉPESSÉGEKRE	32
6. TÁBLÁZAT: KÖRNYEZETI ELEMekre KIFEJTETT HATÁSOK ÁTLAGA PRIORITÁSONKÉNT	34

1. A TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE

1.1. Az előzmények ismertetése

Jelen hatásvizsgálat a Békés Megyei Önkormányzat megbízásából készült a Békés Megyei Területfejlesztési Program Stratégiai Programrészének 2020. december 4-i elkészítését követően az Operatív Programrész elkészítésével egyidőben.

A hatásvizsgálat készítésének további előzménye, hogy 2020. október 30-án elkészült a Területfejlesztési Programot megalapozó Területfejlesztési Konceptió, december 9-én társadalmasításra került, majd 2020. decemberben elkészült annak területi hatásvizsgálata is.

Célja, a 2021-2027-es időszakra tervezett Békés Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára.

A dokumentum az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került elkészítésre:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített Területfejlesztési Konceptióra, így a megyei Területfejlesztési Konceptióra is.
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény: E törvény 44. § (1)) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

Megbízott részéről a hatásvizsgálat elkészítéséért felelős: Janza Frigyes ügyvezető

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő környezetvédelmi szakértő: Viscoczky György

1.2. A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A hatásvizsgálat szervesen kapcsolódik a területi tervezés folyamatába. A vizsgálat tárgyát képező Területfejlesztési Program készítése során már figyelembevételre kerültek a Területfejlesztési Konceptió területi hatásvizsgálatában megfogalmazott szempontok, mintegy előkészítve annak illeszkedését a várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokhoz. A megyei Integrált Területi Program (ITP) már ezen hatások figyelembevétele mellett készül el.

1.3. A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Békés Megyei Területfejlesztési Programra

A környezeti, gazdasági és társadalmi konfliktusok feltárását követően javaslatok kerültek megfogalmazásra ezek feloldására a 4.1-4.3. fejezetekben bemutatottak szerint, melyek a programkészítés folyamatába is visszacsatolásra kerültek.

1.4. Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába

1.4.1. A társadalmi egyeztetés folyamata

Jelen hatásvizsgálat kidolgozásába két ponton és bevonásra kerültek az érintettek. Először – összhangban a 2/2005-ös kormányrendelettel – a hatástanulmány környezeti részére vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) tematikája került véleményeztetésre az összes potenciális érintettel.

Ezt követően az elkészült hatásvizsgálat is véleményeztetésre került a 2/2005-ös kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervekkel, illetve 45 napra társadalmazásra is került az Önkormányzat honlapján, mivel a 218/2019 (X.6) Kormányrendelet 2. melléklet 2.1/f pontja szerint a stratégiai program részét képezik a meghatározott tervezéskísérő eljárások (különösen az előzetes programértékelés és a környezeti értékelés) dokumentációja, bemutatva a tervezéskísérő eljárások tervezési folyamatra tett hatásait és a végrehajtás várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásait.

1.4.2. A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során

A beérkezett észrevételek alapján a tematika 3.4.5. fejezete kiegészítésre került a programnak az országos jelentőségű védett természeti területekre gyakorolt hatásával, a 3.4.11. fejezet pedig a zaj- és rezgésterhelésre gyakorolt hatással. Emellett, a hatásvizsgálat készítésénél figyelembevételekre kerültek további, a tematika véleményezés és a során beérkezett tartalmi észrevételek, és a hatásvizsgálat 2/2005-ös kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervekkel történt véleményeztetése, és a 45 napos társadalmazás során érkezett vélemények is. A koncepcióhoz és a programhoz kapcsolódó észrevételek azok véglegesítése során kerültek figyelembevétele.

1.5. Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek

1.5.1. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

Tekintettel arra, hogy a Területfejlesztési Program célrendszere megegyezik az azt megalapozó Területfejlesztési Koncepció célrendszerével, a környezeti értékelés során felhasznált adatok forrása is azonos. A célrendszert így a koncepció értékelése során vetettük össze a környezeti szempontból releváns alábbi stratégiák, programok és cselekvési tervek Békés megyét specifikusan érintő elemeivel, és az akkor tett megállapításokat a program értékelése során tett javaslatok esetén is felhasználtuk:

- I. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv
- II. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Egységes Közlekedés Fejlesztési Stratégia 2007-2020
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Nemzeti Energia és Klíma Terv 2020-2050
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030
- Nemzeti Tájstratégia 2017-2026
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2009-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Országos Területrendezési Terv
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023

1.5.2. Az alkalmazott módszertan

A környezeti, gazdasági és társadalmi hatások elemzése részben a Területfejlesztési Program stratégiai programrésze, részben a Területfejlesztési Kon koncepció területi hatásvizsgálata, részben pedig az aktuális környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, problémák, valamint országos hatáskörű tervezési dokumentumok figyelembevétele mellett történt.

A program hatásvizsgálata a koncepció hatásvizsgálatában tett megállapításokat egészíti ki a programban meghatározott, egyes prioritások mentén tervezett konkrét intézkedések várható környezeti, társadalmi, gazdasági hatásainak vizsgálatával. Az egyes fejezetekben bemutatott hatásoknál ezek az intézkedések is hivatkozásra kerülnek azok számozását is megjelölve.

A hatásvizsgálat természeténél fogva nem végez önálló adatgyűjtést, a meglévő rendelkezésre álló dokumentumokat vizsgálja, a várható hatásokat ezek elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával határozza meg.

A dokumentum tartalmi felépítése a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról előírásai alapján készült, kiegészítve azt a 218/2009. (X.6.) Korm. Rendelet által előírt területi hatásvizsgálat társadalmi és gazdasági elemeivel. Ily módon mindkét jogszabály előírásait teljesíti, hiszen a 218/2009 Korm. rendelet 9. § (2) bekezdése szerint az egyes tervek, illetve

programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés a területi hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül. A tartalmi felépítést emellett az 1. fejezetben felsorolt további jogszabályok előírásainak, illetve a tematika-egyeztetésbe bevont egyes szereplők 1.4.2. A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során c. fejezetben bemutatott specifikus igényeinek megfelelő elemekkel is kiegészítettük.

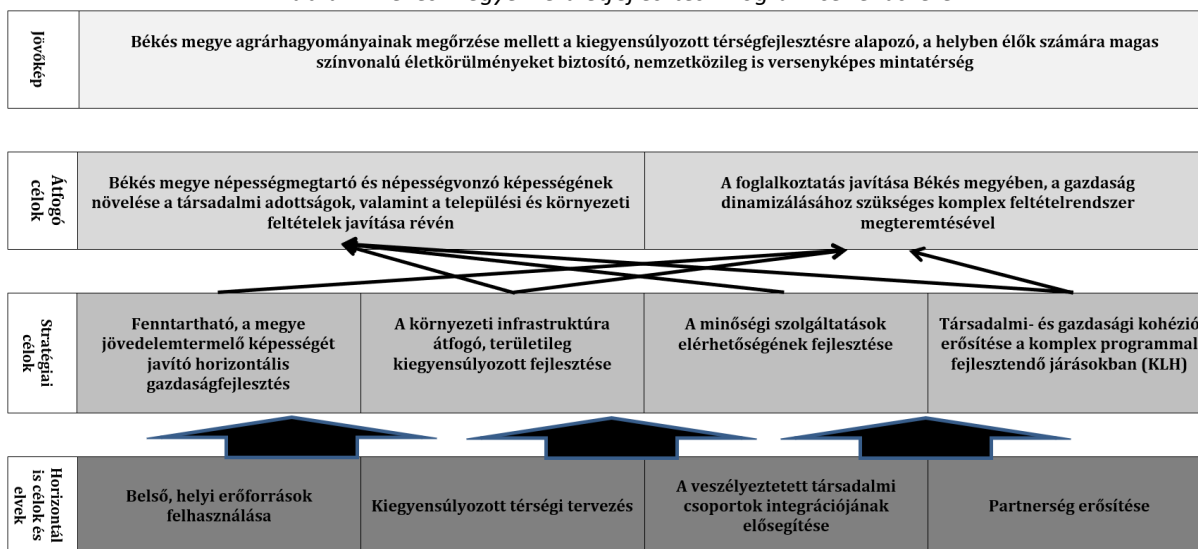
2. A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM ISMERTETÉSE

2.1. Békés Megye Területfejlesztési Program céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések

A program fő célja Békés megye jövőképeinek megvalósítása, miszerint a megye, agrárhagyományainak megőrzése mellett a kiegyensúlyozott térségfejlesztésre alapozó, a helyben élők számára magas színvonalú életkörülményeket biztosító, nemzetközileg is versenyképes mintatársaság lesz.

E jövőképet a megye két átfogó és 4 stratégiai cél megvalósításán keresztül tervezi elérni további négy horizontális cél és elv mentén az ábrán látható módon.

1. ábra: A Békés Megyei Területfejlesztési Program célrendszere

A Területfejlesztési Program 2. Eszköz és intézményrendszer c. fejezete 5 prioritást határoz meg. A program pontosan meghatározza azt, hogy az egyes prioritások mely stratégiai célhoz tartoznak, és a prioritások egymás közötti összefüggéseit is ábrázolja. Az egyes prioritásokon belül a program az alábbi 45 intézkedést azonosítja:

- P1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében
 - o 1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése KKV-k részére
 - o 1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése
 - o 1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése
 - o 1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása
 - o 1.5. KKV-k digitális hozzáférhetőségének javítása
 - o 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása
 - o 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése
 - o 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása
- P2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések
 - o 2.1. A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése
 - o 2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása
 - o 2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése
 - o 2.4. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése

- 2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása
- P3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében
 - 3.1. Vízüdelmi beavatkozások
 - 3.2. Hulladékfeldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése
 - 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok
 - 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása
 - 3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések
 - 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás
- P4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében
 - 4.1. Gyermejjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése
 - 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése
 - 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai
 - 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása
 - 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése
 - 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók
 - 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások
- P5. KHLH-s járássok komplex programjainak megvalósítása
 - 5.1. A térség megközelíthetőségének javítása
 - 5.2. A járásson belüli közlekedési feltételek javítása
 - 5.3. Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése
 - 5.4. A vállalkozások közötti együttműködések támogatása
 - 5.5. Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések
 - 5.6. Képzési és foglalkoztatási programok
 - 5.7. Befektetés-ösztönzés
 - 5.8. Gyermejjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése
 - 5.9. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése
 - 5.10. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai
 - 5.11. Turisztikai fejlesztések
 - 5.12. Települési környezeti fejlesztések
 - 5.13. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása
 - 5.14. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése
 - 5.15. Barnamezős rehabilitáció
 - 5.16. Szociális városrehabilitációs akciók
 - 5.17. Humán és ESZA típusú beavatkozások
 - 5.18. Anti-szegregációs beavatkozások
 - 5.19. Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása

A Békés Megyei Területfejlesztési Program nem helyezi teljesen új alapokra a megye fejlesztését, ugyanakkor az átfogó, és különösen a stratégiai célok szintjén módosult a jövőkép elérését szolgáló célrendszer és az ezt támogató prioritások és intézkedések, ami eltérő hatásokat eredményez. Emellett, az új program hatásainak vizsgálata a megváltozott környezet miatt is indokolt, hiszen még ugyanazon célok megvalósítása is jelentősen eltérő hatásokat eredményezhet 2021-től, a hét évvel korábbi helyzettel összehasonlítva.

A megfogalmazott célok elérését szolgáló prioritások és intézkedések egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, ugyanakkor megállapítható, hogy olyan

társadalmi szempontok dominálnak, mint a népességmegtartás és foglalkoztatás. A gazdasági és környezeti fejlesztések ezek megvalósítását hivatottak támogatni.

2.2. A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az új Területfejlesztési Program – bár a korábbi időszakhoz képest új megközelítést alkalmaz – továbbra is az életkörülmények javítását és a foglalkoztatás növelését tűzte ki fő célként. Átfogó célok szintjén változás, hogy kiemelésre került a megye népességmegtartó és -vonzó képességének növelése (amit alátámaszt a 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében c. prioritás is). Stratégiai célok szintjén jelentős változás, hogy hangsúlyt kapott a minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése, ugyanakkor már nem jelenik meg a térségspecifikus brandek fejlesztése.

A változás legfőbb oka, hogy a népességmegtartás és -vonzás mind társadalmi, mind pedig gazdasági szempontból kiemelt fontosságú lett a csökkenő népesség kedvezőtlen társadalmi és gazdasági (pl. munkaerőhiány) hatásait figyelembe véve. Emellett, a területi kohézió is előtérbe került, így a térségi brandek kialakítása nem jelenik meg prioritásként. A területi kohéziót szolgálja közvetlenül a 3. (Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében) és az 5. prioritás (KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása).

Kifejezetten környezeti szempontból vizsgálva az új program célrendszerét, kettős képet láthatunk:

- Egyfelől a stratégiai célok között továbbra is megtalálható kifejezetten környezet-központú elem: bár teljesen más néven szerepel, mint a korábbi programozási időszakban (jelenleg az értékmegővő helyett az infrastruktúra-fejlesztést tartalmazza címszóként), a hasonló tartalmú prioritás alatti intézkedések már jórészt megfeleltethetők a korábbi időszak környezeti célú kiemelt céljainak.
- Másfelől kikerültek a jövőképből és az átfogó célokból a fenntarthatósággal összefüggő megfogalmazások, azok csak a célrendszer harmadik szintjén, a stratégiai céloknál jelennek meg. Az intézkedések programban definiált tartalma is azt mutatja, hogy ez a változtatás a környezeti szempontok korábbinál kevésbé hangsúlyos figyelembevételével is együtt jár.

Összességében kijelenthetjük, hogy mind a foglalkoztatás-bővítés, mind pedig a (korábbinál nagyobb hangsúlyt kapó) népességmegtartás és -vonzás természetéből adódóan környezetterhelő tevékenységekkel jár (gazdasági, közlekedési, illetve kommunális eredetű szennyezés-kibocsátások és zavaró/károsító tevékenységek, valamint energia-felhasználás útján), amelyek hatásait a részletes tervezés, támogatási és monitoring eszközök kialakítása során kell ellensúlyozni.

3. A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

3.1. Békés Megye Területfejlesztési Programjának, cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

3.1.1. Koherencia-vizsgálat – a Békés Megyei Területfejlesztési Program összefüggései más releváns tervekkel

A Területfejlesztési Program elkészítése során a Területfejlesztési Koncepción keresztül számos más releváns terv is figyelembevételre került, melyek a koncepció területi hatásvizsgálatában kerültek részletesen bemutatásra. Új elemként a Területfejlesztési Program elkészítése során már figyelembevételre kerültek a program készítése során ismert információk a 2021-27-es időszakra tervezett operatív programokról és további, egyes szaktárcák által készített szakmai útmutatók:

- A Magyar Turisztikai Ügynökség tájékoztatója a megyei önkormányzatok számára a Területfejlesztési Program elkészítéséhez turizmus témakörben;
- A Belügyminisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárságának társadalmi felzárkózási szempontrendszere a megyei Területfejlesztési Koncepciók és Területfejlesztési Programok kidolgozásához.

A koncepció területi hatáselemzése során elvégzett koherencia-vizsgálat és a program célrendszerének fentebb említett újabb stratégiai dokumentumokkal történő összevetése alapján a Területfejlesztési Program összességében koherensnek tekinthető más releváns tervekkel. A szükségesnek látott kiegészítéseket és pontosításokat a jelen hatásvizsgálat 4.2. Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre c. fejezetében soroljuk fel.

3.1.2. Konzisztencia-vizsgálat

A Területfejlesztési Program 2. Eszköz és intézményrendszer c. fejezete 5 prioritást, azon belül pedig 45 intézkedést határoz meg. Fontos előrelépés a koncepcióhoz képest, hogy a program már meghatározza a prioritások egymás közötti összefüggéseit, és egyértelműen stratégiai célokhoz rendeli őket. A prioritások, és a hozzájuk kapcsolódó intézkedések, amelyek teljes mértékben átdolgozásra kerültek a korábbi időszakra vonatkozó dokumentumhoz képest (amely a mostani „intézkedéseknek” megfelelő kategóriát „kiemelt céloknak” nevezte) már megfelelő pontossággal vizsgálhatók a belső koherencia szempontjából.

Annak érdekében, hogy az intézkedések egyes környezeti hatásviselőkre kifejtett hatásait konzekvensen értékeljük, a 45 intézkedés közül a tematikusan összetartozókat összevontan értékeljük, a környezeti hatásai miatt más prioritás alá tartozókat pedig átsoroljuk. Felhívjuk ugyanakkor a figyelmet arra, hogy ezzel nem bíráljuk felül az egyes prioritások tartalmát, és az átsorolást csak a környezeti hatások vizsgálatakor érvényesítjük:

- A P3 prioritásban szereplő közlekedési infrastruktúra-fejlesztési intézkedések környezeti hatásai gyökeresen eltérnek az ugyanezen prioritás közlekedési infrastruktúra-fejlesztési beavatkozásaitól. Funkciójuk alapján az utóbbi részcélok akár az S1 (horizontális gazdaságfejlesztés), akár pedig az S3 (szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése) stratégiai

célhoz is kapcsolhatók, de a jelen hatásvizsgálat során az S1 stratégiai célhoz, azon belül pedig a P1 prioritáshoz (üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége) kötjük, mert környezeti hatásaik leginkább az itt található intézkedésekkel rokoníthatók. Azért, hogy ezt az értelemezést egyértelműen jelöljük, a továbbiakban – a környezeti hatásvizsgálatot érintő szövegrészekben - az S3 prioritás megnevezéséből a közlekedési infrastruktúra elemet töröljük, és a „MOD” kiegészítéssel jelezzük, hogy változtattunk: „S3 MOD. Környezeti infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében”.

- A P4-P5 prioritásokban szereplő energiahatékonysági beruházásokat a P3 MOD prioritás alatt vizsgáljuk (összevonva az ott szereplő, hasonló tárgyú intézkedéssel).
- A P5 prioritás speciális területi fókuszú, kifejezetten a megye két komplex programmal segített (KLH-s) járását (a Mezőkovácsházi és a Sarkadi járást) célozza, amelyek a másik 4 prioritás területi fókuszából ki vannak zárva. Intézkedéseinek jelentős része ugyanakkor megegyezik más, a P1-P4 prioritások alatt szereplő részcélokkal (értelemszerűen más területi fókusszal), vagy témáját tekintve egyértelműen besorolható valamelyikbe. Ezeket a környezeti vizsgálathoz átsoroljuk a megfelelő tematikus prioritás alá, lehetőség szerint összevonva a már ott szereplő, hasonló intézkedéssel.

A fentiek alapján a 45 intézkedés környezeti hatásviselőkre kifejtett hatásainak értékelésekor 31 intézkedésbe sorolva vizsgáljuk. Az átsorolást a következő oldal táblázata mutatja, az alábbi jelöléseket alkalmazva:

- Zöld háttérű cellák: A 31 ténylegesen vizsgált intézkedés, vastaggal jelölve azokat, amelyek más prioritásból kerültek átsorolásra, vagy más prioritás intézkedésével kerültek összevonásra.
- Szürke háttérű, dőlt betűs cellák: 20 olyan intézkedés eredeti helye, amelyet környezeti hatásvizsgálat céljából más prioritás alá soroltunk (zárójelben jelezve azt a prioritást, ahová átsoroltuk).

1. táblázat: Intézkedések környezeti hatásértékelés során használt átsorolása

STRATÉGIAI CÉL	S1. Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés				S2. A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése		S3. A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése		S4. Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a KLH-s járásokban	
PRIORITÁS	P1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében		P2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések		P3 MOD Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében		P4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében		5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása	
INTÉZKEDÉSEK	1.1	Gépek, berendezések és eszközök beszerzése KKV-k részére	2.1	A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése	3.1	Vízvédelmi beavatkozások	4.1/5.8	Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése	5.15	Barnamezős rehabilitáció
	1.2/5.4	A vállalkozások közötti együttműködések erősítése	2.2	Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása	3.2	Hulladékfeldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése	4.2/5.9	Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése	5.18	Anti-szegregációs beavatkozások
	5.3	Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése	2.3/5.11	A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése	3.3/4.3/5.10	Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok	4.4/5.13	Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása	5.19	Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása
	1.3/5.5	Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése	2.4	Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése	3.4	Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása	4.5/5.14	Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése	5.1	A térség megközelíthetőségének javítása (P1)
	1.4/5.5	K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása	2.5	A turisztikai szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása (P1)	5.12	Települési környezeti fejlesztések	4.6/5.16	Szociális városrehabilitációs akciók	5.2	A járáson belüli közlekedési feltételek javítása (P1)
	1.5/2.5	KKV-k digitális hozzáférhetőségének javítása			3.5	Közüti infrastruktúrát érintő fejlesztések (P1)	4.7/5.17	Humán és ESZA típusú beavatkozások	5.3	Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése (P1)
	1.6/5.6	Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása			3.6	Kerékpáros infrastruktúra fejlesztése (P1)	4.3	Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai (P3)	5.4	A vállalkozások közötti együttműködések erősítése (P1)
	1.7/5.7	Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése							5.5	Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések (P1)
	1.8	A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása							5.6	Képzési és foglalkoztatási programok (P1)
	3.5	Közüti infrastruktúrát érintő fejlesztések							5.7	Befektetés-ösztönzés (P1)
	5.1	A térség megközelíthetőségének javítása							5.8	Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése (P4)
	5.2	A járáson belüli közlekedési feltételek javítása							5.9	Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése (P4)

STRATÉGIAI CÉL	S1. Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés		S2. A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése	S3. A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése	S4. Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a KLH-s járásokban	
PRIORITÁS	P1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében		P2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	P3 MOD Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	P4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása
INTÉZKEDÉSEK	3.6/2.5	Kerékpáros infrastruktúra fejlesztése				5.10 Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai (P3)
						5.11 Turisztikai fejlesztések (P2)
						5.12 Települési környezeti fejlesztések (P3)
						5.13 Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása (P4)
						5.14 Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése (P4)
						5.16 Szociális városrehabilitációs akciók (P4)
						5.17 Humán és ESZA típusú beavatkozások (P4)

A Területfejlesztési Program új, a foglalkoztatás-bővítést és a népességmegtartást/-vonzást a korábbinál is jobban előtérbe helyező megközelítését célrendszerét értékelve összességében elmondhatjuk, hogy alapvetően megfelel a környezettudatosság és fenntarthatóságra történő törekvés alapelveinek, ugyanakkor – a gazdaságfejlesztési és népesedési célú tevékenységek természetéből adódóan – várhatóan együtt jár a környezetterhelő tevékenységek és a környezetvédelmi szempontok közötti ellentmondások kiéleződésével:

- A Területfejlesztési Program jövőképeben és átfogó céljaiban már nem szerepelnek a fenntarthatósággal összefüggő megfogalmazások. A bővebb kifejtésből az is látható, hogy a jövőképben szereplő „kiegyensúlyozott térségfejlesztés” nem a környezeti szempontok érvényesítésére, hanem területi és gazdasági ágazatok közötti egyensúlyra vonatkozik.
- A négy stratégiai cél egyike (S2. A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése) kifejezetten környezeti fókuszú, és abban megtalálhatók infrastrukturális és természetvédelmi lépések is, ugyanakkor kérdéses, hogy ezek a célrendszerben elszigetelten álló intézkedések milyen mértékben tudják majd ellensúlyozni a többi, inkább semleges, vagy környezetterhelő hatásokkal járó elemet.
- A horizontális célok esetében is érzékelhető a környezeti szempontok háttérbe szorítása: Nincs környezetvédelmi horizontális cél, az csak a „Belső, helyi erőforrások felhasználása” cél részeként jelenik meg, de a természeti erőforrások fenntartható, bölcs és takarékos használata, mint elvárás ezen horizontális célon belül is nekifeszül a helyi társadalmi-gazdasági erőforrásoknak a korábbinál intenzívebb aktivizálására való törekvésnek.
- A programot megalapozó Területfejlesztési Konceptió fontos környezeti szempontú erőssége, hogy térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben a környezettudatos és fenntartható térhasználat már sokkal hangsúlyosabban – első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként - kapott helyett, ami mindenképpen biztató, és várható tőle, hogy a területfejlesztési eszközrendszer összességében megfelelő súllyal kezeli majd a környezetvédelmet.

A célrendszert kibontó intézkedések a Területfejlesztési Programban a koncepció tartalmához képest már bővebben kifejtve, indikátorok, szereplők és indikatív források hozzárendelésével szerepelnek, így környezeti hatásaik pontosabban becsülhetők, és a környezetvédelemmel potenciálisan nem összeegyeztethető konkrét intézkedések és tartalmak is jobban azonosíthatók. Az előzetesen valószínűsíthető vagy lehetségesnek látott konfliktushelyek a következők:

- A turizmus és a mezőgazdaság egyértelmű erősségei Békés megyének, és a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Mindkettő potenciálisan környezetterhelő hatásokkal járhat, amelyet a részletes tervezéskor messzemenőleg figyelembe kell venni. Ugyanakkor fontos és előremutató, hogy a jövőkép részletes kifejtése kifejezetten „környezetbarát technológiát alkalmazó, a természeti értékek védelmét előtérbe helyező és a biodiverzitás megőrzését hangsúlyos szempontként kezelő mezőgazdasági” és „a helyi természeti és kulturális értékek bemutatását prioritásként kezelő turisztikai” tevékenységeket priorizál.
- Általános érvénnyel jelen lévő potenciális belső konzisztenciahiányként azonosíthatók, és ezért minden esetben figyelembe veendő a gazdaságfejlesztési célok érdekében tett lépések környezetre és klímavédelemre gyakorolt esetleges negatív hatásai, és így azok környezeti célokkal való ütközése. Az EU Fenntartható Fejlődés stratégiai alapelveivel összhangban törekedni kell a környezetet nem károsító gazdaságfejlesztési lépésekre. A konkrét fejlesztési intézkedések körét érdemes bővíteni a tudásalapú gazdaság, a környezetipar és a körforgásos gazdaság tárgykörébe tartozó elemekkel, ezek ugyanis

alkalmasak arra, hogy gazdasági növekedés mellett váltsanak ki környezetterhelő tevékenységeket.

- A népesség növelését, valamint a közlekedési átjárhatóság és megközelíthetőség javítását célzó intézkedéseknek ugyancsak számos környezetterhelő hatása lehet (közlekedési és kommunális eredetű szennyezés-kibocsátások, energia-felhasználásból eredő levegőszennyezés), amelyeket a részletes tervezés során figyelembe kell venni, kontrollálni és/vagy kompenzálni kell.
- A koncepcióban szereplő intézkedések (akkor beavatkozási területek név alatt sorolva) köréhez képest kisebb visszalépést jelent, hogy a programban már kimarad belőle az IKT fejlesztéseket, okos város és okos falu programok megvalósítását támogató intézkedés (amely potenciálisan alkalmas közlekedéssel járó szolgáltatások vagy tevékenységek kiváltására, így a környezetterhelés csökkentésére). Áttételes környezeti hatásait tekintve ugyanakkor pozitív irányú változás, hogy a magasabb hozzáadott értékű (és jellemzően alacsonyabb környezetterheléssel járó) gazdasági tevékenységek támogatása (ipari parkok és inkubátorházak fejlesztése, K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása) már nem korlátozódik a megye gazdasági centrumterületeire, így a megye egész területén válthat ki környezetszennyezőbb tevékenységeket.

A gazdasági hatások között a horizontális gazdaságfejlesztés részeként, az 1. prioritás (Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében) keretében megfogalmazott 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása intézkedés és 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása intézkedés között jelentkezik kisebb inkonzisztencia a mezőgazdaság környezetre gyakorolt káros hatása miatt, ugyanakkor ez jelentős mértékben csökkenthető környezetbarát és okos megoldásokat priorizáló megoldások preferálásával. Emellett a biogazdálkodás keresleti és kínálati oldalának egyidejű fejlesztésével a kedvezőtlen környezeti hatások fokozottan csökkenthetőek.

3.2. A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.2.1. A Békés Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

2. táblázat: Egyes intézkedések által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Pozitív (erős): Pozitív (gyenge): Negatív (erős): Negatív (gyenge): Vegyes (erős): Vegyes (gyenge):

INTÉZKEDÉSEK		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, helyi gazdaság	Tér szerkezet, terület használat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás
1.1	Gépek, berendezések és eszközök beszerzése KKV-k részére														
1.2/5.4	A vállalkozások közötti együttműködések erősítése														
5.3	Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése														
1.3/5.5	Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése														
1.4/5.5	K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása														
1.5/2.5	KKV-k digitális hozzáférhetőségének javítása														
1.6/5.6	Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása														
1.7/5.7	Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése														
1.8	A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása														
3.5	Közüti infrastruktúrát érintő fejlesztések														
5.1	A térség megközelíthetőségének javítása														

INTÉZKEDÉSEK		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudato s magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálko dás
5.2	A járáson belüli közlekedési feltételek javítása														
3.6/2.5	Kerékpáros infrastruktúra fejlesztése														
2.1	A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése														
2.2	Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása														
2.3/5.11	A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése														
2.4	Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése														
3.1	Vízvédelmi beavatkozások														
3.2	Hulladékfeldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése														
3.3/4.3/5.10	Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok														
3.4	Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása														
5.12	Települési környezeti fejlesztések														
4.1/5.8	Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése														
4.2/5.9	Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése														
4.4/5.13	Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása														
4.5/5.14	Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése														
4.6/5.16	Szociális városrehabilitációs akciók														

INTÉZKEDÉSEK		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználat	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudato s magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálko dás
4.7/5.17	Humán és ESZA típusú beavatkozások														
5.15	Barnamezős rehabilitáció														
5.18	Anti-szegregációs beavatkozások														
5.19	Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása														

3.2.2. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Program javaslatai nem valósulnak meg.

A Területfejlesztési Programban meghatározott célok megvalósításának elmaradása esetén környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is hátrányosan változna a megye jövője. A környezeti hatások és környezeti konfliktusok, problémák ebben az esetben várhatóan az alábbiak szerint alakulnának:

- A megye gazdasága nem magasabb hozzáadott értékű, környezet-centrikus tevékenységek irányába fejlődne, hanem sokkal inkább a hagyományos, a környezetet jobban terhelő, a természeti erőforrásokat visszafordíthatatlanul használó ágazatokban, és környezetre károsabb hatásokkal járó technológiák alkalmazásával.
- A megye turizmusa kontroll nélkül alakulna, a gyorsabb gazdasági megtérüléssel járó, de a természeti értékeket túlságosan megterhelő tömegturisztikai termékekre fókuszálva.
- Elmaradna számos, az egészséges és aktív életmódot ösztönző, az egészséggel és környezetvédelemmel kapcsolatos szemléletmódot fejlesztő kezdeményezés.
- Egyes közlekedés-fejlesztési intézkedések elmaradása nyomán egyfelől nem növekedne a természeti környezet közlekedési célú igénybevétele, másfelől viszont nem csökkennének a települési közúti közlekedéssel összefüggő szennyezési és egészségkárosító hatások.
- Elmaradnának a települési környezetet és életminőséget jelentős mértékben javító (pl. vízvédelmi, hulladék-gazdálkodási vagy megújuló energia-hasznosítási) intézkedések, gyalogosbarát, városrehabilitációs és barnamezős fejlesztések.

Gazdasági szempontból nem érvényesülne a gazdaság horizontális fejlesztésének elve, nem állna rendelkezésre a szükséges munkaerő (elváándorlás, hiányos oktatás, képzés), összességében romlana a megye versenyképessége, ami a gazdasági leszakadás további növekedését eredményezné.

Társadalmi szempontból elmaradna a hátrányos helyzetű csoportok és járás felzárkóztatása, nőne a szegregációval érintett területek aránya. A minőségi szolgáltatás elérhetősége és a környezeti infrastruktúra nem javulna, illetve romlana, ezért csökkenne a megye lakosságvonzó és -megtartó képessége. A népesség a fokozódó elváándorlás és a betelepülések elmaradása miatt erősen csökkenne, folytatódna egyes települések elöregedése majd elnéptelenedése.

3.3. A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

3.3.1. Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Békés Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a program prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt negatív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján.

3. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt negatív irányú hatások értékelése

	ERŐS NEGATÍV HATÁS	GYENGE NEGATÍV HATÁS
KÖZVETLEN NEGATÍV HATÁS	Föld, talaj: - új közutak esetében közlekedési eredetű talajszennyezés Levegő - új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátása Élővilág: - természeti területeken vagy azok közelében megvalósuló útfejlesztések közlekedési eredetű szennyezése, zaj- és rezgés-kibocsátása Védett területek: - védett területeken, vagy azok közelében megvalósuló, az oda irányuló szállítási-, személy vagy látogatóforgalmat növelő beruházások Természeti erőforrások: - termálvíz-kincs intenzívebb hasznosítása	Föld, talaj: - mezőgazdaságban használt vegyszerek talajszennyezése Víz: - új termelő kapacitások vízfelhasználása és szennyvíz-kibocsátása, veszélyes anyagok és hulladékok tárolásával és kezelésével összefüggő kockázatok - Új turisztikai és közösségi fejlesztések kommunális vízfogyasztása - Mezőgazdasági termelésből eredő talajvíz-szennyezés Élővilág: - természeti területeken vagy azok közelében kiépített új termelő kapacitások pontszerű szennyezése, zaj- és rezgés-kibocsátása - természeti területek művelésbe vonásának, nagytáblás monokultúrák kialakításának vagy vegyszeres kezelés zavaró hatásai Természeti erőforrások: - egyes, a termőföldet, vagy természetes alapanyagokat használó gazdasági tevékenységek hatásai
KÖZVETETT NEGATÍV HATÁS	Levegő: - közúti infrastruktúra-fejlesztések növelik a gépjárműforgalmat - mezőgazdasági fejlesztések növelik a munkagépek használatát	Föld, talaj: - zöldmezős beruházások és infrastruktúra-fejlesztések Levegő - személy- vagy áruszállító, illetve munkagépek használatát fokozó tevékenységek - szociális városrehabilitáció növeli a lakosság fűtési és közlekedési igényét Élővilág: - gazdaság-élénkítés nyomán megnövekedő közlekedési eredetű levegőszennyezés, zaj- és rezgés-kibocsátás. - természeti területeket nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beruházások - kerékpárutakon zajló kerékpáros forgalom zavaró hatásai - barnamezős területek rehabilitációja nyomán változó területhasználat összességében jobban is terhelheti az élővilágot

3.3.2. Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Békés Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a program prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt pozitív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján. A táblázatban nem vizsgáljuk a kifejezetten környezeti célú, és ezért értelemszerűen közvetlen, pozitív hatásokkal járó 3 MOD jelű prioritást.

4. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt pozitív irányú hatások értékelése

	ERŐS POZITÍV HATÁS	GYENGE POZITÍV HATÁS
KÖZVETLEN POZITÍV HATÁS	Föld, talaj: - barnamezős rehabilitáció, szociális városrehabilitáció során felszámolt szennyezések Víz: - települési környezeti infrastruktúra-fejlesztések - barnamezős rehabilitáció, szociális városrehabilitáció során felszámolt szennyezések Élővilág, védett területek: - természeti értékek védelmét, a biodiverzitás fenntartását célzó intézkedések	Víz: - természetvédelmi beavatkozások keretében végzett vizes élőhely-rehabilitáció
KÖZVETETT POZITÍV HATÁS	Föld, talaj: - hulladékgazdálkodás fejlesztése, illegális lerakások felszámolása, elkerülése Levegő: - elkerülőutak csökkentik a lakóterületeken áthaladó forgalmat - mezőgazdasági technológiaváltások során elavult munkagépek korszerűbbekre cserélhetők - megújuló energiahasználat nyomán csökkenő ÜHG-kibocsátás - szilárd útburkolatok kialakításával csökkenő porszennyezés Élővilág: - környezetkímélőbb mezőgazdasági technológiák alkalmazása	Általában: - innovatív és digitális megoldásokkal kiváltott, környezetterhelések Föld, talaj: - vízvédelmi és természetvédelmi beruházások során felszámolt vagy elkerült szennyezések Levegő: - szociális városrehabilitáció csökkenti a fosszilis tüzelőanyagokkal történő fűtési igényt - közúti forgalmat kiváltó kerékpárutak - zöldterületek, természeti területek és környezeti infrastruktúrák fejlesztése Víz: - hulladékgazdálkodás fejlesztése, illegális lerakások felszámolása, elkerülése - belterületi útfejlesztések során kiépített csapadékvíz-elvezetési rendszerek Élővilág: - környezetileg fenntarthatóbb turisztikai szolgáltatások fejlesztése - kerékpárút-fejlesztésekkel zavaróbb közúti forgalom váltható ki - barnamezős területek rehabilitációja nyomán változó területhasználat összességében kevésbé is terhelheti az élővilágot - településeken kívüli és belüli ökoszisztémák helyreállítása környezeti infrastruktúrák állapotát javító és a megújuló energiahasználatot ösztönző intézkedésekkel - közlekedési igényt csökkentő gyalogosbarát fejlesztések Természeti erőforrások: - településeken kívüli és belüli ökoszisztémák helyreállítása környezeti infrastruktúrák állapotát javító és a megújuló energiahasználatot ösztönző intézkedésekkel - közlekedési igényt csökkentő gyalogosbarát fejlesztések

3.4. A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a környezetet érő hatások

3.4.1. Hatás a földre, talajra

A közúti infrastruktúra-fejlesztést célzó intézkedések (3.5, 5.1, 5.2) esetén az új közutak (pl. elkerülőutak) nyomvonalának kijelölése során óhatatlanul is érintett természeti területeken erős negatív hatásként megnő a közlekedési eredetű talajszennyezés.

A mezőgazdasági termelést célzó intézkedések megvalósításakor, a nem biogazdálkodás keretében végzett termesztés során vegyszerek kerülnek a talajba, amit a vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzésével, az érzékenyebb területeken pedig speciális szabályokkal szükséges ellenőrzés alatt tartani. Ez a hatás ugyanakkor jelen esetben gyengébb, hiszen maga a vonatkozó intézkedés (1.8) kifejezetten környezeti szempontból fenntartható technológiai fejlesztéseket kíván támogatni.

Gyengébb negatív hatások jelentkezhetnek zöldmezős ipari park fejlesztések esetén (1.3/5.5), és mindazon további vonalas és pontszerű infrastruktúrafejlesztési intézkedések nyomán, amelyek természetes állapotú területeket érintenek, csökkentenek: kerékpárút-fejlesztések (3.6/2.5), turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése (2.2, 2.3/5.11), közösségi/sportcélú fejlesztések (4.5/5.14).

Legerősebb pozitív hatása az intézkedések közül a barnamezős rehabilitációnak (5.15), a szociális városrehabilitációs akcióknak (4.6/5.16) és a települési környezeti fejlesztéseknek (2.12) lehet a talajra nézve, hiszen ezek keretében egyes múltbeli szennyezések felszámolhatók. Ugyancsak erős pozitív hatása van a hulladékfeldolgozás fejlesztését célzó intézkedésnek (3.2), amely az illegális hulladéklerakások felszámolásával és továbbiak elkerülésével járhat.

További, áttételesen pozitív hatása lehet egyes vízvédelmi beavatkozásoknak (3.1) és természeti értékek védelmét célzó lépéseknek (3.4). Az innováció (1.4/5.59) és digitalizáció (1.5/2.5) támogatása hasonlóan áttételes pozitív hatásként alacsonyabb hozzáadott értékű, jellemzően környezetterhelőbb gazdasági tevékenységek kiváltásával járhat.

3.4.2. Hatás a levegőre

A levegőminőséget közvetlen negatív hatásokkal érinti minden olyan gazdaság-élénkítő intézkedés és beruházás, amely új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár (5.3, 1.3/5.5).

Gyengébb negatív hatása van minden további gazdaság-élénkítő lépésnek (1.2/5.4, 1.7/5.7) vagy turisztikai fejlesztésnek (2.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4), amely személy- vagy áruszállító, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz. Fontos, hogy érzékeny természeti területeken elkerüljük a közlekedési eredetű légszennyezés növekedését.

Erős vegyes irányú hatások várhatók a közúti infrastruktúra-fejlesztést célzó intézkedésektől (3.5, 5.1, 5.2): elkerülőutak esetleges fejlesztése csökkenti a lakóterületeken áthaladó forgalmat, de potenciálisan új forgalmat is generál, növelve a közlekedési eredetű levegőszennyezést. Ugyanígy erős kétirányú hatása van a mezőgazdasági technológiai fejlesztéseknek (1.8) is, amelyek növelhetik a munkagépek által okozott szennyezést, de környezetkímélőbb eszközökre is cserélhetik a meglévőket.

Gyengébb vegyes hatásai lehetnek a szociális városrehabilitációnak (4.6/5.16): csökkenhet a fosszilis tüzelőanyagokkal történő fűtés pontszerű kibocsátása, de összességében nőhet az adott területen lakók száma, így fűtési és közlekedési igénye is.

A levegőminőségre legpozitívabban a megújuló energiahasználat ösztönzése (3.3/4.3/5.10) és a szilárd útburkolatok kialakítását és egyéb és települési gyalogosbarát fejlesztéseket célzó intézkedés (4.4/5.13) hatnak.

Gyengébb, áttételes pozitív hatása lehet még a közúti forgalom egy részét kiváltó kerékpárút-fejlesztéseknek (3.6/2.5), illetve a zöldterületek, természeti területek és környezeti infrastruktúrák állapotát javító összes intézkedésnek (3.1, 3.4, 5.12). Az innováció (1.4/5.59) és digitalizáció (1.5/2.5) támogatása hasonlóan áttételes pozitív hatásként alacsonyabb hozzáadott értékű, jellemzően környezetterhelőbb gazdasági tevékenységek kiváltásával járhat.

3.4.3. Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ideérte az ár- és belvizeket is)

A vízkészleteket valamelyest terheli minden olyan gazdaság-élénkítő intézkedés és beruházás, amely új termelő/feldolgozó kapacitások kialakításával jár (5.3, 1.3/5.5), és azok a turisztikai fejlesztések (2.2, 2.3/5.11, 2.4) vagy közösségi/sportcélú fejlesztések (4.5/5.14), amelyek a látogatóforgalom növekedésével emelik a kommunális vízfogyasztást. Fontos követelmény, hogy veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegypari tevékenységek esetén (1.1, 5.3, 1.3/5.5) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni, különös tekintettel a megye jelentős részét kitevő érzékeny érintő vízbázis-területekre.

A mezőgazdasági termelést célzó intézkedések megvalósításakor, a nem biogazdálkodás keretében végzett termesztés során vegyszerek kerülnek a talajvízbe, amit a vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzésével, az érzékenyebb területeken pedig speciális szabályokkal szükséges ellenőrzés alatt tartani. Ez a hatás ugyanakkor jelen esetben gyengébb, hiszen maga a vonatkozó intézkedés (1.8) kifejezetten környezeti szempontból fenntartható technológiai fejlesztéseket kíván támogatni. Fontos szempont viszont, hogy a felszín alatti vízkészlet egyes helyeken (pl. Maros hordalékkúp) a jelenleginél nagyobb mértékben nem terhelhető öntözővíz-kivétellel.

Legerősebb pozitív hatása az intézkedések közül a települési környezeti infrastruktúra-fejlesztéseknek (3.1, 2.12) van, amelyek a vízgazdálkodást, szennyvízkezelést közvetlenül érintik, de ugyancsak erősen hozzájárulnak a múltbéli talajvíz-szennyezések felszámolásához és a jövőbeliek elkerüléséhez a barnamezős rehabilitáció (5.15) és a szociális városrehabilitációs akciók (4.6/5.16).

Áttételes pozitív hatással jár a hulladékfeldolgozás fejlesztését célzó intézkedés (3.2), amely az illegális hulladéklerakások felszámolásával és továbbiak elkerülésével a talajvízbe jutó szennyeződések is potenciálisan csökkenti. Ugyancsak gyengébb pozitív hatással jár a belterületi útfejlesztésekkel (5.2) együtt járó csapadékvíz-elvezetés, a természetvédelmi beavatkozások (3.4) keretében végzett esetleges vizes élőhely-rehabilitáció. Az innováció (1.4/5.59) és digitalizáció (1.5/2.5) támogatása áttételes pozitív hatásként alacsonyabb hozzáadott értékű, jellemzően környezetterhelőbb gazdasági tevékenységek kiváltásával járhat.

3.4.4. Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra

Erős negatív hatások várhatók a közúti infrastruktúra-fejlesztést célzó intézkedésektől (3.5, 5.1): az elkerülőutak fejlesztése vagy a megye átjárhatóságát javító, természeti területeken vagy azok közelében megvalósuló fejlesztések potenciálisan új forgalmat generálnak, növelve az élővilágot zavaró, közlekedési eredetű szennyezést, zaj- és rezgésbocsátást.

Az élővilágot zavaró hatásokat (szennyezést, zaj- és rezgésbocsátást) okoz minden olyan gazdaság-élénkítő intézkedés és beruházás, amely új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár (5.3, 1.3/5.5). Ehhez hasonlóan gyengébb negatív hatása van minden további gazdaság-élénkítő lépésnek (1.2/5.4, 1.7/5.7), amely személy- vagy áruszállító, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű levegőszennyezést, zaj- és rezgésbocsátást okoznak. Fontos, hogy érzékeny természeti területeken elkerüljük a közlekedési eredetű környezetterhelés növekedését.

Vegyes hatásai lehetnek a mezőgazdasági termőterületek esetleges bővítésével járó fejlesztéseknek (1.8): amennyiben természeti területek művelésbe vonásával, nagytáblás monokultúrák kialakításával, vagy a honos élőlényeket veszélyeztető vegyszeres kezeléssel járnak, úgy zavaróan hatnak az élővilágra, ugyanakkor környezetkímélőbb technológiákra is cserélhetik a meglévőket. Egyes turisztikai fejlesztések (2.2, 2.3/5.11) esetében is vegyes hatások várhatók: az ökológiai állapotot zavaró, így potenciálisan a biodiverzitást csökkentő hatása lehet azon intézkedésnek, amelyek természeti területeket tárnak fel a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt, ugyanakkor egyes turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javításától pozitívan hatások is várhatók. A kerékpárúthálózat-bővítés (3.6/2.5) egyes nyomvonal-szakaszai is járhatnak a zavarás erősödésével, ugyanakkor a sokkal erősebb zavaró hatást jelentő közúti forgalom egy részének kiváltásával pozitív hatást is gyakorolnak. Ehhez hasonlóan vegyes hatás várható a barnamezős területek rehabilitációjától (5.15), amelynél kérdés, hogy a meglévő területhasználat helyébe lépő új tevékenységek összességében jobban vagy kevésbé jelentenek-e majd terhet az élővilágra.

Az élővilágra közvetlen pozitív hatása a természeti értékek védelmét, a biodiverzitás fenntartását célzó intézkedésnek (3.4) van.

Gyengébb pozitív hatás várható a környezeti infrastruktúrák állapotát javító és a megújuló energiahasználatot ösztönző intézkedéseknek (3.1, 3.2, 3.3/4.3/5.10, 5.12), amelyek a településeken kívüli és belüli ökoszisztémák helyreállítását, terhelésük csökkentését és természetközeli élőhely-láncok kialakítását vagy rehabilitálását eredményezheti. Az innováció (1.4/5.59) és digitalizáció (1.5/2.5) támogatása hasonlóan áttételes pozitív hatásként alacsonyabb hozzáadott értékű, jellemzően környezetterhelőbb gazdasági tevékenységek kiváltásával járhat. További, gyengébb pozitív hatásai lehetnek a közlekedési igényt csökkentő gyalogosbarát fejlesztéseknek (4.4/5.13).

3.4.5. Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére

Közvetlen, erősebb vagy gyengébb negatív hatása lehet minden olyan gazdaság-élénkítő intézkedésnek és beruházásnak (5.3, 1.3/5.5), egyéb gazdaság-élénkítő lépésnek (1.2/5.4, 1.7/5.7), mezőgazdasági fejlesztésnek (1.8), közúti infrastruktúra-fejlesztésnek (3.5, 5.1), kerékpárúthálózat-bővítésnek (3.6/2.5) vagy turisztikai fejlesztésnek (2.2, 2.3/5.11), amely védett területeken, vagy azok közelében valósul meg, és fokozza az oda irányuló szállítási-, személy vagy látogatóforgalmat. Ezek megvalósítása során mindenképpen el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók. Áttételes negatív hatás

várható a határmenti kapcsolatok fejlesztésétől (5.19) is, mert az is hozzájárulhat a védett területeket érintő látogatóforgalom emelkedéséhez.

A természeti értékek védelmét és a biodiverzitás fenntartását célzó intézkedés (3.4) – tényleges tartalmától függően – erős pozitív hatásokat eredményezhet a megye védett területeinek környezeti állapotában.

3.4.6. Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyon is)

A természeti erőforrásokat érintően inkább áttételes, gyengébb hatásokat azonosíthatunk, egyedül a megye kiemelkedő termálvíz-kincsének intenzívebb hasznosítását célzó turisztikai intézkedések (2.3/5.11) esetén kell különös figyelmet fordítani a fenntarthatósági szempontokra. További, kisebb léptékű negatív irányú hatása lehet egyes, a termőföldet, vagy természetes alapanyagokat használó gazdasági tevékenységeknek (1.8, 2.2, 5.3, 1.3/5.5).

Pozitív irányban hathatnak viszont egyes, a települési és természeti hálózatokat rehabilitáló lépések (3.1, 3.4, 5.12) és a környezettudatos (és/vagy magasabb hozzáadott értéket termelő) gazdasági tevékenységek ösztönzése (1.4/5.5).

3.4.7. Hatás a klímára

A klíma összetett környezeti elem, a legtöbb környezeti hatással rendelkező intézkedésnek legalább áttételesen éghajlati vonatkozásai is vannak. A program intézkedései között nem találunk olyat, amely közvetlen, erősen negatív hatást gyakorolna az éghajlatváltozásra. Gyengébb, áttételes negatív hatásai lehetnek bármely gazdasági intézkedésnek, amely potenciálisan növekvő energiahasználat, vagy üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátással jár, legyen az általános gazdaságélénkítő jellegű (1.2/5.4, 5.3, 1.3/5.5, 1.7/5.7) vagy turisztikai (2.2, 2.3/5.11, 2.4). Ugyanilyen hatása van a megye átjárhatóságát javító, így közvetve a közlekedési eredetű ÜHG-kibocsátást is növelő közútfejlesztéseknek (3.5, 5.1). A burkolt felületek növelésével települési hősziget-hatást erősíthetnek egyes lakókörnyezeti fejlesztések (4.6/5.16, 5.15).

Vegyes hatások várhatók a KKV-k és mezőgazdasági termelők eszköz- és technológiai fejlesztéseitől (1.1, 1.8): Ezek növelhetik a berendezések és munkagépek általi ÜHG-kibocsátást, de környezetkímélőbb eszközökre is cserélhetik a meglévőket.

Jónéhány intézkedés kifejezetten pozitív klimatikus hatással bír. A kerékpárútfejlesztések (3.6/2.5), a digitális megoldások (1.5/2.5) és a gyalogosbarát fejlesztések (4.4/5.13) mind a közúti forgalom egy részének kiváltásával csökkentik az ÜHG-kibocsátást, míg a megújuló energiahasználat bővítése (3.3/4.3/5.10) az energetikai eredetű kibocsátást mérsékli. A zöldterületi fejlesztések (3.4) növelik a karbonmegkötő területek nagyságát.

A környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzése (1.4/5.5) is kiválthat meglévő, szennyező tevékenységeket.

3.4.8. Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)

A programban az épített, települési környezetre egyértelműen erős, negatív hatást gyakorló elemet nem azonosítottunk, egyedül az épületeken elhelyezendő napelemek és napkollektorok járhatnak a településkép lerontásával (3.3/4.3/5.10).

Sok intézkedés jár ugyanakkor új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával, így potenciálisan pozitív és negatív irányba is hathatnak a települési környezetre (gazdasági létesítmények: 5.3, 1.3/5.5; szálláshelyek: 2.4, közszolgáltató létesítmények: 4.1/5.8, 4.2/5.9). Ezek esetében a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt.

Közvetlen pozitív hatással több intézkedés is jár: A belterületi utak burkolata, forgalomszabályozás (5.2) és egyéb közterület-fejlesztések (4.4/5.13), a turisztikai attrakciófejlesztések (2.2, 2.3/5.11) és az alulhasznosított vagy leszakadó településrészek revitalizációja (4.6/5.16, 5.15) jelentősen és közvetlen módon járul hozzá az épített környezet minőségének fejlesztéséhez. A barnamezős területek rekultivációja során ugyanakkor kiemelt figyelmet kell fordítani esetleges műemléki védettséget érdemlő létesítmények megőrzésére.

A települési gépjárműforgalmat csökkentő/szabályozó (3.5, 5.1) és a környezeti infrastruktúrákat fejlesztő intézkedések (3.1, 3.2, 3.4, 5.12) is kisebb mértékben, de javítják majd az épített települési környezet állapotát. Áttételes pozitív hatásuk lehet az anti-szegregációs beavatkozásoknak is, amelyek a helyi közösségek integrációja révén javíthatják a települési környezettudatosságot.

Figyelembe véve, hogy régészeti, műemléki értékeink nem megújuló forrásai kulturális örökségünknek, fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékei számára. A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni.

A megyében nagy számú régészeti lelőhely található (nyilvántartott régészeti lelőhelyek 8339 db, az archivált lelőhelyeket is hozzáadva 8669 db; az egyedileg védett régészeti lelőhelyek száma 22 db.), amelyekre az egyes mély- és magasépítészeti tevékenységgel járó fejlesztések során figyelmet kell fordítani a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően.

A megyének nincs jelenleg világörökségi védettséget élvező, vagy a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottsága várólistáján szereplő értéke.

3.4.9. Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, a helyi gazdaságra

A hatásvizsgálat ezen fejezete két olyan értékelési szempontot tartalmaz (táji és gazdasági hatások), amelyet célszerű külön vizsgálni.

Hatás a tájra, a táj eltartó képességére

A mezőgazdasági termelést célzó intézkedések (1.8) megvalósításakor várhatóan növekedni fog a mezőgazdasági termőterületek nagysága, amely egyfelől terhelést is jelent a táj eltartó képessége szempontjából, másfelől – kedvező hatásként – alulhasznosított területek funkcióváltását is eredményezheti.

A közút- és kerékpárút-fejlesztések (3.5, 5.1, 3.6/2.5) esetében új nyomvonalak kialakítása ronthatja az érintett tájképi értékeket és csökkenti a táj eltartó képességét.

Egyértelműen pozitív hatás tételezhető fel a környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzéséről (1.4/5.5) és a természeti értékek védelméről, a biodiverzitás fenntartását célzó lépésekről (3.4).

Hatás a helyi gazdaságra

A program által felvázolt jövőkép középpontjában a versenyképesség áll, így intézkedéseinek nagyobb része pozitív hatást gyakorol a helyi gazdaságra, és negatív hatást nem is azonosítottunk. Erős pozitív hatás várható a gazdaság-élénkítő intézkedésektől, amelyek a gazdasági ágazatok széles körét ölelik fel:

- Általános gazdaságélénkítő jellegű (1.1, 1.2/5.4, 5.3, 1.3/5.5, 1.7/5.7), ezen belül várhatóan környezettudatos gazdasági tevékenységeket ösztönző (1.4/5.5);
- Mezőgazdasági (1.8);
- Turisztikai (2.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4, 3.6/2.5);
- Digitalizációs (1.5/2.5) intézkedések.

Áttételesen, a vállalkozói/működési környezet és a helyi munkaerőpiac fejlesztése útján segítik a helyi gazdaságot a közút-fejlesztések (3.5, 5.1), a települési infrastruktúra-fejlesztések (5.2, 3.1, 3.2, 3.4, 5.12, 4.4/5.13, 4.5/5.14), a lakókörnyezeti fejlesztések (4.6/5.16, 5.15) és az oktatási/karrierorientációs intézkedések (1.6/5.6, 4.1/5.8, 4.2/5.9). Áttételes pozitív hatása lehet az anti-szegregációs beavatkozásoknak is, amelyek a munkaerőpiacról kizárt vagy távol maradó lakosok körében segíti a munkába állást, gazdasági önállósodást.

3.4.10. Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra

A programban nem találtunk a térszerkezetet, területhasználatot kizárólag negatívan befolyásoló intézkedést. Erős vegyes hatásai várhatók a közúti fejlesztéseknek (3.5, 5.1), hiszen a kijelölésre kerülő új nyomvonalak új felszíni vonalas infrastruktúraként kettészelhetnek térszerkezeti egységeket, ugyanakkor új, eddig hiányzó térségi kapcsolatokat is létesítenek. (Itt jegyezzük meg, hogy kerékpárút-fejlesztések - 3.6/2.5 – esetén az elválasztó hatást elhanyagolhatónak értékeltük, így ott egyértelműen pozitív hatást tételezünk fel.) Ugyancsak kétirányú hatások várhatók a mezőgazdasági termőterületek esetleges bővítésével járó fejlesztésektől (1.8): amennyiben természeti területek művelésbe vonásával vagy nagytáblás monokultúrák kialakításával járnak, rontják a tájhasználat minőségét, ugyanakkor környezetkímélőbb technológiák és művelési módok alkalmazásával javíthatják is a jelenlegi használatot.

A program számos intézkedése közvetlen, pozitív hatással bír: A vízgazdálkodási infrastruktúrák fejlesztése (3.1, 5.12) csökkentheti a belvízvesztélyt egyes, jelenleg nem megfelelően hasznosítható területen, míg a degradált, alulhasznosított területeket revitalizáló lépések (a barnamezős területek rehabilitációja - 4.6/5.16- és a szociális városrehabilitáció - 5.15) egész településrészek esetén segíti a településszerkezetbe történő hatékony integrációt. Utóbbi intézkedések hatásait erősíthetik egyes anti-szegregációs beavatkozások (5.18) is

További, gyengébb pozitív hatása van a koncentrált vállalkozási zónákat kialakító iparpark-fejlesztéseknek (1.3/5.5), valamint a turisztikai attrakciók (2.3/5.11) és természeti területek fejlesztésének (3.4) is.

Itt is ki kell emelnünk, hogy a programot megalapozó Területfejlesztési Konceptió fontos környezeti szempontú erőssége, hogy térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési

keretrendszerét. Ezekben a környezettudatos és fenntartható térhasználat hangsúlyos, első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként szerepel, biztosítva, hogy a jövőbeni térhasználat összességében megfelelő súllyal kezelje majd a környezeti szempontokat.

3.4.11. Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)

A program által felvázolt jövőkép a megye lakói számára magas színvonalú életkörülményeket kíván biztosítani. Ennek megfelelően egyetlen intézkedése sem érinti egyértelműen hátrányosan az itt lakók egészségét és életminőségét.

A termelési, áru- és személyszállítási tevékenység lakóövezeteket érintő fokozásával egyes intézkedések növelik a zaj- és rezgésterhelést, ugyanakkor pozitív hatásokkal is bírnak az életminőség szempontjából:

- Az új gazdasági szereplők megtelepedését célzó intézkedések (1.3/5.5, 1.4/5.5, 1.7/5.7) új munkalehetőségeket teremtenek és növelik a helyi adóbevételeket;
- A közút-fejlesztések (3.5, 5.1) pedig javítják a mobilitási lehetőségeket.

A program számos intézkedése közvetlenül célozza a megyében lakók egészségi állapotának és életminőségének a javítását. Ezek között az alábbi beavatkozási területeket azonosíthatjuk:

- Aktív életmód (3.6/2.5);
- Oktatás és egyéb közszolgáltatás (1.6/5.6, 4.1/5.8, 4.2/5.9);
- Lakókörnyezeti fejlesztés (3.1, 3.2, 5.12, 4.4/5.13, 4.5/5.14, 4.6/5.16, 4.7/5.17);
- Társadalmi integráció (5.18);

Áttételes pozitív hatások várhatók a következő területeken:

- Potenciális munkahely-teremtés a mezőgazdaságban (1.8), a turizmusban (2.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4) és egyéb gazdasági ágakban (1.1, 1.2/5.4, 1.4/5.5);
- A lakókörnyezeti életminőséget javító energetikai (3.3/4.3/5.10) és városrehabilitációs (5.15) fejlesztések;
- Közösségépítő határmenti programok (5.19).

3.4.12. Hatás a környezettudatos magatartásra és életmódra

Tekintettel a program célrendszerében közvetve érvényesülő fenntarthatósági fókuszra, várható, hogy számos eleme segíti majd a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltását, viselkedésének megváltoztatását. A legerősebb pozitív hatás az alábbi tényezők nyomán várható:

- Az egészséges életmódot és természetközeli szabadidős tevékenységeket ösztönzik a sportcélú és zöldturisztikai fejlesztések (4.5/5.14, 2.2);
- Több intézkedés is segíti a környezetbarát közlekedési módok előnyben részesítését, a kerékpározást (3.6/2.5) és a gyalogos közlekedést (4.4/5.13);
- A program várhatóan ösztönözni fogja a körforgásos és környezettudatos gazdasági tevékenységeket (1.4/5.5).

A program további, a környezettudatos szemléletváltást segítő intézkedéseket is tartalmaz, pl. környezeti szempontból fenntartható technológia-fejlesztés (1.1, 1.8), digitalizáció (1.5/2.5),

települési környezeti infrastruktúra fejlesztése (3.1, 5.12), megújuló energiahasználat bővítése (3.3/4.3/5.10), természetvédelem (3.4), környezettudatos elemeket (is) tartalmazó oktatási/képzési és közösségi programok (1.6/5.6, 4.2/5.9, 4.7/5.17, 4.6/5.16, 5.18, 5.19).

Mindezek az intézkedések jelenlegi formájukban inkább csak potenciális lehetőséget biztosítanak a környezettudatos magatartásra és életmódra nevelésre, a támogatások részletes kidolgozása során kell törekedni arra, hogy a megvalósuló fejlesztések ténylegesen is kifejtsek ezeket a hatásokat.

3.4.13. Hatás a honvédelemre

A program előreláthatóan nincs különösebb hatással semmilyen Békés megyei honvédségi létesítményre.

Gyengébb, áttételesen negatív hatás jelentkezhethet határvédelmi, nemzetbiztonsági szempontból a megye átjárhatóságát javító közlekedési fejlesztések (3.5, 5.1), és határon túlról érkező turistaforgalmat generáló beruházások (2.2, 2.3/5.11, 2.4) nyomán. Ezek tervezése és megvalósítása során tekintetbe kell venni ezeket a szempontokat, és megfelelő intézkedési terveket kell készíteni esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésének eseteire.

A határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása (5.19) is határon túlról érkező látogatókat vonz, de ugyanakkor határon átnyúló közösségépítő hatása is van.

Áttételes pozitív hatások várhatók a társadalom periferiáján élő lakosok életminőségét és társadalmi integrációját célzó intézkedéseknek (4.7/5.17, 5.18), amelyek a helyi közösségek kohéziójának fejlesztése útján erősítik a közösségi védekezőképességet.

3.4.14. Hatás a hulladékgazdálkodásra

Alapvetően elmondható, hogy minden, a megye területére újonnan letelepedő lakókat, gazdasági tevékenységeket vagy látogatókat vonzó tevékenység növeli a hulladékgazdálkodási rendszerek terhelését, és ez a negatív irányú hatást szemléletformálással, valamint a kiszolgáló infrastruktúra megfelelő bővítésével kell ellensúlyozni. Legerősebb ilyen irányú hatása az új vállalkozások letelepedését célzó intézkedéseknek (5.3, 1.3/5.5, 1.7/5.7) és a szálláshely-fejlesztéseknek (2.4) lehet.

Az áttételes negatív hatások között azonosítható még: a látogatóforgalmat generáló turisztikai attrakciók fejlesztése (2.2, 2.3/5.11) – különös tekintettel azokra az esetekre, amikor érzékeny területeken nő meg a szemetelés kockázata; a rendezvények szervezése (4.7/5.17, 5.19); és a jelentős mennyiségű inert és veszélyes hulladék keletkezésével járó barnamezős területek rehabilitációja (5.15).

A környezettudatos hulladékgazdálkodást egyértelműen erősítő elem a hulladékfeldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése (3.2).

Pozitív hatása lehet még a környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésének (1.4/5.5), a papírhasználatot csökkentő digitális megoldásoknak (1.5/2.5) és a jelenleg hulladékszállítási szempontból nem megfelelően ellátható településrészeket érintő szociális városrehabilitációs akcióknak (4.6/5.16).

3.4.15. Hatás a természeti és ember által előidézett kockázatokra

A program más-más módon függ össze a természeti katasztrófák súlyosságát és gyakoriságát leginkább növelő, ember által előidézett globális kockázatokkal (éghajlatváltozás, urbanizáció, népességnövekedés, környezetkárosodás). Ha az intézkedéseket az Európai Bizottság kockázatkezelésről és az ellenálló képesség kiépítéséről szóló közleményében¹ használt beavatkozási képességek szerint vizsgáljuk (kiegészítve azt a 2020-as év tapasztalatai alapján ugyancsak vizsgálandó globális járványhelyzetek esetével), akkor a következő hatásokat azonosíthatjuk:

5. táblázat: Intézkedések hatása egyes, a természeti és ember által előidézett kockázatokra vonatkozó beavatkozási képességekre

BEAVATKOZÁSI KÉPESSÉGEK	PRIORITÁSOK		
	Negatív hatás	Vegyes hatás	Pozitív hatás
Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	1.2/5.4, 5.3, 1.3/5.5, 1.7/5.7, 3.5, 5.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4, 4.6/5.16, 5.15	1.1, 1.8	1.4/5.5, 1.5/2.5, 3.6/2.5, 3.3/4.3/5.10, 3.4, 4.4/5.13
Ökoszisztémák védelme	1.2/5.4, 5.3, 1.3/5.5, 1.7/5.7, 3.5, 5.1, 4.5/5.14	1.8, 3.6/2.5, 2.2, 2.3/5.11, 5.15	1.4/5.5, 1.5/2.5, 3.1, 3.2, 3.3/4.3/5.10, 3.4, 5.12, 4.4/5.13
Környezettudatos mezőgazdaság, élelmezés- és táplálkozásbiztonság			1.8, 4.2/5.9, 5.18
Árvíz- és belvízkockázat kezelése			3.1, 5.12
Közlekedés-biztonság		3.5, 5.1	5.2
Megújuló energia-használat			3.3/4.3/5.10
Kutatás és innováció			1.4/5.5, 1.1, 1.8
Globális járványhelyzetek elleni védekezés	2.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4, 5.19		4.2/5.9

Nem találtunk lényeges összefüggéseket a fenti közleményben azonosított néhány további beavatkozási képességgel: súlyos ipari balesetek megelőzése; kockázatfinanszírozás; nukleáris biztonság.

3.4.16. Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére

Tekintettel arra, hogy a vizsgált Területfejlesztési Program kitörési pontokat keres Békés megye számára, ezek között elkerülhetetlenül találkozunk olyanokkal, amelyeknél az azokat szolgáló tényleges intézkedések ütközésbe kerülnek valamely környezetvédelmi szemponttal.

Meglévő környezeti konfliktusok, amelyek megerősödhetnek egyes intézkedések nyomán:

- A nem biogazdálkodás keretében végzett mezőgazdasági termelés során vegyszerek kerülnek a talajba és a talajvízbe (1.8);

¹ COM(2014) 216 final, 2014.4.8.

- Védett természeti területek közelében a mezőgazdasági termelés, szállítási tevékenység, közlekedési forgalom fokozása kerülendő (pl. beruházások - 5.3, 1.3/5.5, egyéb gazdaság-élénkítő lépések - 1.2/5.4, 1.7/5.7, mezőgazdasági fejlesztések - 1.8, közúti infrastruktúra-fejlesztések - 3.5, 5.1, kerékpárúthálózat-bővítés - 3.6/2.5, turisztikai fejlesztések - 2.2, 2.3/5.11);
- Mezőgazdasági termelést ösztönző intézkedések esetén a természeti területek művelésbe vonása kerülendő (1.8).

Új környezeti konfliktusokat keletkeztethetnek az alábbi intézkedések:

- A természeti területeken kialakított új közutak létesítése a természetes élőhelyek csökkenésével és feldarabolásával, a közutak forgalma pedig talaj- és légszennyezéssel jár, illetve zavarja az élővilágot és csökkenti a terület biodiverzitását (3.5, 5.1);
- Védett természeti területeken végzett kerékpárút-beruházás sérülékeny természeti területek látogatottságát növeli, így veszélyeztetve azok értékeit (3.6/2.5);
- Természeti területeket érintő sportcélú beruházások és a létesítmények használata az élővilág zavarásával járnak (4.5/5.14);
- Védett természeti területeken végzett turisztikai beruházások veszélyeztetik a területek természeti értékeit és státuszát (2.2, 2.3/5.11).
- A 3.4. intézkedéshez kapcsolódó fenntartható mezőgazdálkodás és az erdőtelepítés, konfliktusba kerülhet más természetvédelmi célokkal pl. a pusztai élőhelyek drasztikus átalakításával.

3.4.17. A megvalósítás kumulatív hatása

Ha a 3.2.1. A Békés Megyei Területfejlesztési Programban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben található táblázatban jelölt, az egyes intézkedések által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriákat egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat erősségüknek megfelelően +1, és +2, illetve -1 és -2 értékkel helyettesítve, a vegyes hatásokat nullának véve, és ezeket különböző kategóriákon átlagolva), akkor a sokelemű környezeti hatásvizsgálat szerteágazó összefüggérendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk le:

- A legtöbb prioritás által befolyásolt hatásviselők (db):
 - o Humán egészségi állapot, életminőség (30)
 - o Táj, helyi gazdaság (28)
 - o Levegő (22)
- A prioritások által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):
 - o Humán egészségi állapot, életminőség (1,0)
 - o Táj, helyi gazdaság (1,0)
 - o Környezettudatos magatartás (0,7)
 - o Épített és települési környezet (0,5)
 - o Térszerkezet, területhasználat (0,4)
- A prioritások által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):
 - o Országos védett, és Natura 2000 területek (-0,4)
 - o Hulladékgazdálkodás (-0,2)
 - o Honvédelem (-0,1)

- Természeti erőforrások, ásványvagyon (-0,1)
- A legtöbb hatásviselőt érintő intézkedések (db):
 - 2.2 Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása (13)
 - 2.3/5.11 A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése (13)
 - 3.4 Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása (12)
- A hatásviselőket legpozitívabban befolyásoló intézkedések (átlag):
 - 3.4 Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása (1,1)
 - 5.12 Települési környezeti fejlesztések (1,0)
 - 3.1 Vízügyi beavatkozások (0,9)
 - 3.2 Hulladékfeldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése (0,9)
 - 4.4/5.13 Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása (0,9)
 - 4.6/5.16 Szociális városrehabilitációs akciók (0,9)
- A hatásviselőket legnegatívabban befolyásoló specifikus célok (átlag):
 - 5.3 Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése (-0,5)
 - 1.3/5.5 Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése (-0,5)
 - 3.5 Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések (-0,5)
 - 5.1 A térség megközelíthetőségének javítása (-0,5)

Ha az intézkedések értékeit prioritásonként átlagoljuk, akkor a „P2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések” és a „P3 MOD. Környezeti infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások érintik a legtöbb hatásviselőt. Érdekes tény, hogy ha az egyes környezeti elemekre kifejtett hatásokat prioritásonként átlagoljuk, akkor a legpozitívabb és legnegatívabb hatásokkal éppen ez a két prioritás rendelkezik, a P3 MOD prioritás a fejt ki a legpozitívabb, és a P2 prioritás a legnegatívabb hatásokat összességében:

6. táblázat: Környezeti elemekre kifejtett hatások átlaga prioritásonként

PRIORITÁSOK		Környezeti elemekre kifejtett hatások átlaga
P1	Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében	0,0
P2	Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	-0,1
P3 MOD	Környezeti infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	0,9
P4	Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	0,4
P5	KLH-s járárok komplex programjainak megvalósítása	0,4

A fenti adatokból világosan kirajzolódik a program foglalkoztatásra, gazdasági versenyképességre és életminőségre fektetett fő hangsúlyai. Egyértelműen látható a gazdaság-élénkítés, a turizmus-fejlesztés és a közúthálózat-fejlesztés szempontjainak potenciális ütközése is a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel.

3.4.18. Az országhatáron átnyúló környezeti hatások lehetősége

Közvetlen országhatáron átnyúló hatása a határmenti kapcsolatok fejlesztésének, határon átnyúló programok megvalósításának van (5.19).

Közvetett hatásként azonosíthatók az alábbiak:

- A határon túlról érkező vagy oda tartó közúti forgalom növekedését eredményezhetik a megye átjárhatóságát vagy a lakott területek elkerülését javító közúti fejlesztések (3.5, 5.1);
- Határon túli munkavállalókat vonzhatnak, és így az ingázóforgalmat erősíthetik, valamint a határon túli területek munkaerőpiacát gyengíthetik a potenciális munkahely-teremtéssel járó mezőgazdasági (1.8), turisztikai (2.1, 2.2, 2.3/5.11, 2.4) és egyéb gazdasági ágakban megvalósuló fejlesztések (1.1, 1.2/5.4, 1.4/5.5);
- Növelhetik a határon túlról érkező turistaforgalmat a turisztikai szolgáltatások fejlesztését célzó beruházások (2.2, 2.3/5.11, 2.4) és a megyében tervezett további kulturális és sportcélú intézkedések (4.5/5.14, 4.7/5.17).

3.5. A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a társadalmi hatások

3.5.1. Népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások

A területfejlesztési program egyik átfogó célja – követve a koncepcióban meghatározott célrendszert – a megye népességmegtartó és -vonzó képességének javítása, ezért a népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatása várhatóan kedvező lesz. Az átfogó célt több prioritás is támogatja.

A 3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében prioritáson belül elsősorban a 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása, a 3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések és a 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó intézkedések támogatják a lakosságmegtartást.

A 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás elsősorban a 4.1. Gyermejkölési, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése, a 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése, a 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása, a 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése, a 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók és az előbbi támogató 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások intézkedéseken keresztül támogatja az előbbi célt.

Emellett az 5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása prioritás intézkedései között szintén megjelennek ugyanezen tevékenységek az érintett Mezőkovácsházi és a Sarkadi járások vonatkozásában.

3.5.2. Foglalkoztatásra gyakorolt hatások

A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével átfogó cél megvalósítása kedvező hatással lesz a foglalkoztatásra. Ezen átfogó cél megvalósítása elsősorban az 1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében prioritás intézkedéseivel, és különösen az 1.1. Gépek, berendezések és

eszközök beszerzése kkv-k részére, az 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása és az 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése intézkedésekkel érhető le.

Emellett a 2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések prioritás intézkedései is a foglalkoztatás növeléséhez járulnak hozzá a turisztikai szektorban létrehozott új munkahelyeken keresztül.

Mindemellett a 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás is a foglalkoztatás növelését célozza meg közvetve (és különösen a 4.1. Gyermejkölési, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése intézkedés), amely egyúttal javítja a megye munkaerővonzó képességét, ami különösen hosszabb távon, a 2027. utáni időszakban fejtheti ki kedvező hatásait.

Az 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése intézkedés keretében a Békéscsaba-Békés-Gyula városhármas területére tervezett zöldmezős nagyberuházások egyenként is jelentős foglalkoztatásnövekedéssel járó fejlesztéseket céloznak meg, míg a megye turisztikai fejlesztése több kisebb-nagyobb vállalkozás organikus növekedésén keresztül fokozatosan növelheti a foglalkoztatási lehetőségeket.

Az 5. KLH-s járásek komplex programjainak megvalósítása prioritás a 2 legnehezebb helyzetben lévő Mezőkovácsházi és a Sarkadi járás foglalkoztatási lehetőségeit hivatott javítani intézkedéseivel (kiemelten az 5.3. Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése, az 5.6. Képzési és foglalkoztatási programok, az 5.7. Befektetés-ösztönzés valamint az 5.8. Gyermejkölési, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése intézkedések).

3.5.3. Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások

A 3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében prioritás elsősorban a lakosság egészségi állapotára hathat kedvezően a 3.1. Vízüdelmi beavatkozások, a 3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése (kevesebb víz- és talajszennyezés), a 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok (javuló levegőminőség), valamint a 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás (aktívabb életmód) intézkedéseken keresztül. További, az egészségi állapotra kedvező hatás várható a 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése intézkedéstől.

A 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás elsősorban az életminőség javulásához és szabadidő eltöltési lehetőségek bővüléséhez járul hozzá. Az életminőség javítását mindegyik ide tartozó intézkedés, míg a szabadidő eltöltési lehetőségeket elsősorban a 4.4 Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása (ideértve az IKT-s és okos fejlesztéseket is) és a 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése intézkedések segítik elő.

3.5.4. A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások

A program egyik átfogó célja a foglalkoztatottságot hivatott növelni, a 3.5.2. fejezetben bemutatott intézkedéseken keresztül, ami jelentős mértékben képes javítani, a lakosság anyagi biztonságérzését.

Az 5. K LH-s járárok komplex programjainak megvalósítása prioritás intézkedései, emellett jelentős mértékben javíthatják a lakosság biztonságérzetét és csökkenti veszélyeztetettségét a szegregációs folyamatok megfordításával, és az érintett Mezőkovácsházi és Sarkadi járás leszakadásának megállításával. A többi járás esetén a 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók és a 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások intézkedések szolgálnak hasonló célt.

3.5.5. Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások

Az 5. K LH-s járárok komplex programjainak megvalósítása prioritás intézkedései az ott élő, gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább veszélyeztetett lakosság felzárkózását hivatott megvalósítani az érintett Mezőkovácsházi és Sarkadi járárokban 17 intézkedésen keresztül.

A többi járás esetén az 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása, a 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók és a 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások intézkedések szolgálnak az esélyteremtésre és társadalmi felzárkózásra.

3.5.6. A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások

A 2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése intézkedés, többek között kulturális látványosságok fejlesztését célozza meg, ami ösztönzőleg hat a helyi kultúrára, ezért a program megvalósulásától a helyi kultúra fejlődése várható. A 2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések prioritás további intézkedései emellett a megye gasztronómiai és vallási hagyományaira is ösztönzőleg hatnak.

3.6. A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása esetén a gazdasági hatások

3.6.1. A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások

A 3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében prioritás több intézkedése is kedvezően hat a természeti erőforrások megőrzésére. A 3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése intézkedés a hulladékgazdálkodás környezetbarát fejlesztésével, így az elsődleges alapanyag felhasználás csökkentésével, az újra használat és újra hasznosítás részarányának növelésén keresztül a természeti erőforrások megőrzéséhez járul hozzá. A 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok intézkedés a megújuló energia széleskörű alkalmazása révén a nem megújuló természeti erőforrások használatát hivatott csökkenteni (kőolaj, földgáz, szén, tűzifa), ezért a kedvezően hat a természeti erőforrások megőrzésére. Közvetetten ugyancsak a nem megújuló erőforrások megőrzéséhez járul hozzá a 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás is. Emellett a 3.1. Vízvédelmi beavatkozások intézkedés kitér a vízveszteség csökkentésére.

Mindemellett, a 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás a 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai intézkedésen keresztül is a fosszilis energiaforrások megőrzéséhez járul hozzá az érintett intézmények energiafogyasztásának csökkentésén keresztül.

3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások

A program egyik horizontális célja a kiegyensúlyozott térségi fejlesztés, amit követve az ipar és a kereskedelem fejlesztését is minden területre kiterjedően, az érintett szereplők és térségek adottságaihoz igazítva kívánja megvalósítani a megye.

A fenti horizontális célt szem előtt tartva a megye egész területére tervezi az 1. Üzleti környezet fejlesztése prioritásban meghatározott intézkedéseket a KLH-s járások kivételével, ugyanakkor az érintett járásokra vonatkozóan is megjelennek ezek az intézkedések az 5. KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása prioritáson belül. Ezen hátrányos helyzetű járások iparának és kereskedelmének külön prioritásban és külön intézkedésekkel történő fejlesztése nagyban elősegíti a kiegyensúlyozottabb térszerkezet megteremtését.

3.6.3. A mezőgazdaságra gyakorolt hatások

Az 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása intézkedés eredményeként a mezőgazdasági termelés minőségi és mennyiségi fejlődése várható a mezőgazdasági gépek, a vízbázis védelmét és a talajminőség megóvását szem előtt tartó környezetbarát technológiák és a kapcsolódó know-how beszerzésének támogatásával és technológiai fejlesztéshez szükséges épület infrastruktúra bővítésével.

Emellett a 3.1. Vízügyi beavatkozások intézkedés szintén kedvezően fog hatni a mezőgazdaságra, mivel ennek keretében hangsúlyt kapnak a vízkárt és aszálykárt csökkentő projektek és a vízvesztesség csökkentését, a kapcsolódó infrastruktúra korszerűsítését célzó beruházások is.

3.6.4. Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások

Bár erdőgazdálkodás szempontjából a megye nem számít kiemelt területnek, a meglévő erdősült területek megóvása fontos feladatként jelenik meg a 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása intézkedésen belül, a biológiai sokféleség megőrzése, a természetvédelem és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése kapcsán. Itt az élőhelyek rehabilitációja és a fajtelepítés mellett a kapcsolódó kommunikációs tevékenységek is az intézkedéscsomag részét képezik.

3.6.5. Az idegenforgalomra gyakorolt hatások

A turisztikai szektor fontos szerepet játszik a megye gazdaságfejlesztési terveiben, amit külön ennek szentelt prioritás, a 2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések is megerősít.

A tervezett célok megvalósítása esetén a megyei turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítése, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, a meglévő megyei turisztikai szolgáltatási portfólió bővítése (aktív turizmus, kulturális- és vallási turizmus, gasztronómia stb.), a meglévő és új helyi attrakciók környezeti szempontból fenntartható, minőségi fejlesztése, a turisztikai szálláshelyek fejlesztése, és az elérhető szolgáltatásokhoz való területileg kiegyensúlyozott hozzáférés biztosítása várható 5 intézkedésre építve.

3.6.6. A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások

A program keretében cél a szélsőséges időjárás hatásainak mérséklése (ár- és belvízvédelem, öntözés) és a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, ezért feladat az öntözési infrastruktúra, és amennyiben szükséges a vízközmű rendszerek fejlesztése, a megfelelő vízminőség biztosítása, ami a 3.1. Vízvédelmi beavatkozások intézkedésben került nevesítésre. A kitűzött célok megvalósítása esetén a megyei vízgazdálkodási rendszer fejlődése, szélsőséges időjárási eseményekkel szembeni rugalmasságának javulása várható.

3.6.7. Az energetikára gyakorolt hatások

A 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok intézkedés a megújuló energia széleskörű alkalmazását foglalja magában, így a megújuló energiaforrások részarányának növekedése várható a megye energiamixében. Mindemellett, a 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai intézkedés (KLH-s járások esetében 5.10.) a megye energiaigényének csökkenését eredményezi.

3.6.8. A közlekedésre gyakorolt hatások

A 3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében prioritás több intézkedésen keresztül is kedvezően hat a megye közlekedésére.

A 3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések intézkedés keretében önkormányzati tulajdonú belterületi és alacsonyabb rendű utak, valamint a kapcsolódó közlekedési infrastruktúra (körforgalmak, lámpás csomópontok stb.) fejlesztése várható.

A 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás keretében elsősorban a közforgalmú kerékpárutak meglévő hálózatához kapcsolódó bel- és külterületi kerékpárutak fejlesztését célzó infrastrukturális beruházások várhatóak. Emellett, 2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása intézkedés is a meglévő hálózatokhoz kapcsolódó turisztikai kerékpárutak fejlesztését célozza meg.

Végül, de nem utolsó sorban a 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása intézkedés (KLH-s járások tekintetében 5.13.) is hozzájárul a gyalogos és autóval történő közlekedés fejlesztéséhez.

A KLH-s járásokra vonatkozó intézkedések közül az 5.1. A térség megközelíthetőségének javítása, és az 5.2. A járáson belüli közlekedési feltételek javítása (önkormányzati tulajdonú belterületi utak, alacsonyabb rendű utak fejlesztése, a kapcsolódó közlekedési infrastruktúra kialakítása, kerékpárutak építése) intézkedések szintén kedvezően hatnak a közlekedési viszonyokra.

3.6.9. A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások

A program megvalósítása esetén a műszaki infrastruktúra jelentős fejlődése várható. Az előző pontban bemutatott infrastrukturális fejlesztések mellett a 4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében prioritás keretében számos további műszaki infrastrukturális fejlesztés megvalósítása várható. A 4.1. (KLH-s járások tekintetében 5.8)

Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése intézkedés keretében gyermekjóléti, bölcsőde és óvoda fejlesztések kerültek betervezésre. A 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése (KLH-s járások tekintetében 5.9.) intézkedés kitér az érintett infrastrukturális problémák megoldására. A 4.3 (KLH-s járások tekintetében 5.10.) Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai intézkedés épületenergetikai fejlesztéseket tartalmaz. A 4.5 (KLH-s járások tekintetében 5.14.) Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése intézkedés keretében a kapcsolódó eseményeknek otthont adó intézmények fejlesztése várható. A 4.6. (KLH-s járások tekintetében 5.16.) Szociális városrehabilitációs akciók intézkedés további műszaki infrastrukturális fejlesztéseket eredményeznek az érintett területeken.

Az 5.12. Települési környezeti fejlesztések intézkedés a KLH-s járásokban céloz meg vízvédelmi, hulladékgazdálkodási, megújuló energia és a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló fejlesztéseket, míg az 5.15. Barnamezős rehabilitáció intézkedés a barnamezős területek rehabilitációja révén kihasználatlan, vagy alulhasznosított volt ipari, katonai területek hasznosítását célozza ugyanezen területeken.

Mindemellett az 1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése, illetve a KLH-s járások vonatkozásában az 5.5. Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések intézkedések is a műszaki infrastruktúra fejlesztését célozza meg.

3.6.10. A térség versenyképességére gyakorolt hatások

Bár a teljes programról elmondható, hogy a megye versenyképességének javítását célozza, legközvetlenebb hatás az 1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében prioritás intézkedéseitől várható, kiegészítve a KLH-s járások (5. prioritás) hasonló tematikájú intézkedéseivel a környezetbarát technológia fejlesztések, vállalati együttműködések, ipari parkok, inkubátorházak, barnamezős területek fejlesztése, a K+F+I kapacitások javítása, a KKV- digitális fejlesztése, képzési, foglalkoztatási programok, befektetésösztönzés és a mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztésének támogatásával.

3.7. A Békés Megyei Területfejlesztési Program összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása

A most készülő Békés Megyei Területfejlesztési Program új, a foglalkoztatás-bővítést és a népességmegtartást/-vonzást a korábbinál is jobban előtérbe helyező megközelítést alkalmaz. Ezek elkerülhetetlenül olyan beavatkozásokat is megalapoznak, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a program gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- A potenciális konfliktusok egyik fő területét jelentik a turisztikai intézkedések. Bár a program tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek

környezetállapotát kockáztató hatásokkal járhatnak, különösen akkor, ha természeti területeket tárnak fel a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt, vagy ha érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járnak.

- A turizmus mellett a mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Békés megyének, és a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepel. Potenciálisan ez is környezetterhelő hatásokkal járhat (pl. vegyszereket juttathat a környezetbe, vagy természeti területeket, élőhelyeket vonhat művelés alá).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, vagy új termelő/feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár.
- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések között a közlekedési eredetű szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztések is találhatók.
- A környezeti állapot javítását célzó néhány tevékenység, pl. a fenntartható mezőgazdálkodás és az erdőtelepítés, konfliktusba kerülhet más természetvédelmi célokkal pl. a pusztai élőhelyek drasztikus átalakításával.

Társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező hatások várhatóak a 2021-2027-es időszakra vonatkozó Területfejlesztési Program megvalósítása során. Az 1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében prioritás intézkedéseitől a versenyképesség javulása várható. Társadalmi szempontból javul az esélyegyenlőség az oktatási, képzési lehetőségek fejlesztésén keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű (komplex programmal fejlesztendő) térségek és csoportok fejlesztésén keresztül.

A változások ugyanakkor számos konfliktust is generálhatnak gazdasági és társadalmi szempontból. A turisztikai fejlesztések kapcsán elsősorban kezdetben a régi és új szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Mindemelllett a leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitációk a helyi lakosság egy részével konfliktust generálhatnak még akkor is, ha a többség támogatottságát élvezik.

4. A BÉKÉS MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE

4.1. Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A Területfejlesztési Program stratégiai céljai könnyen összeegyeztethetők a környezeti szempontokkal. Mindegyik esetében találhatók ugyanakkor olyan intézkedések, vagy megalapozhatók olyan jövőbeni fejlesztések, amelyek a természeti erőforrások nem fenntartható kiaknázásával, vagy a környezetterhelést emelő fogyasztásnövekedéssel járhatnak. A program összefoglaló értékelését tartalmazó 3.7. fejezetben több olyan beavatkozási területet azonosítottunk, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek. Ezek esetében a káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére szolgáló intézkedések az alábbiak lehetnek:

- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A közlekedési, termelési, vagy mezőgazdasági eredetű szennyezéssel járó gazdaság-élénkítő tevékenységek káros hatásai részben ellensúlyozhatók a környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltást célzó elemekkel, környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésével. Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdasági tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntésmegalapozó szempont legyen. A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést, ezért ezeket szemléletformálással, energetikai fejlesztésekkel, a kiszolgáló infrastruktúrák fejlesztésével, és egyéb, a kibocsátások csökkentésével, racionalizálásával járó lépésekkel kell kombinálni.
- Új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések esetében egyensúlyban kell tartani a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztéseket és a szennyező forgalom egy részét környezetbarát közlekedési módokkal kiváltó intézkedéseket. Fontos, hogy az utóbbiakra minél nagyon hangsúly kerüljön.

4.2. Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre

A Területfejlesztési Program véglegesítése során, vagy esetleges időközi felülvizsgálata keretében megfontolandó az alábbi intézkedések beépítése:

- A Területfejlesztési Program gazdaságélénkítési céljai és intézkedései között jelenjen meg közvetlenül a tudásalapú gazdaság, a környezetipar, intelligens technológiák tárgykörébe tartozó elemek, amelyek alkalmasak arra, hogy gazdasági növekedés mellett váltsanak ki környezetterhelő tevékenységeket. Célszerű az 1P prioritás intézkedései során az ilyen tevékenységeket kiemelten támogatni.
- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció helyzetértékelésének talajjal foglalkozó fejezetét annak felülvizsgálata során szükséges kiegészíteni a földtani közegre vonatkozó részletesebb elemzéssel. Ennek során számba kell venni a folyamatban lévő kármentesítési tevékenységeket és helyszíneket (ideértve az Országos Környezeti Kármentesítési Program keretében végzett kármentesítéseket is), valamint a tevékenységük végzése során veszélyes alapanyagokat felhasználó vagy veszélyes hulladékokat termelő gazdálkodó szervezeteket. A koncepció és program célrendszerét célszerű kiegészíteni az egykor elavult technológiával üzemelő ipari telephelyek és ott található lerakott hulladékok helyzetértékelés során sürgető feladatként azonosított felmérésével és újrahasználatával/ -hasznosításával, illetve kármentesítésével.
- azonosított felmérésével és kármentesítésével.
- A Területfejlesztési Program mezőgazdasági, gazdasági-élénkítési és közlekedési fejlesztései során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók. Ezeket értékelési szempontként javasolt majd figyelembe venni a tényleges beruházások kiválasztása során.
- A megye rendkívül alacsony erdősültsége célzott erdőtelepítéssel, illetve a mezőgazdasági tevékenységek támogatása esetén erdősáv-telepítési kötelezettség előírásával növelhető, amely dekarbonizációs és biodiverzitás-élénkítő célokat egyaránt szolgálna. Célszerű a Területfejlesztési Program vonatkozó intézkedéseinek tartalmát ez irányban bővíteni.
- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció helyzetértékelésének szénhidrogén-szállító és bányászati létesítményekről szóló adatai hiányosak, annak felülvizsgálata során ezeket ki kell egészíteni az illetékes bányavállalkozók, elosztói és szállítói engedélyesek adatszolgáltatásával.
- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció hulladéklerakókkal és hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezetét annak felülvizsgálata során célszerű kiegészíteni a települési szilárdhulladék-lerakók további adataival (pl. a szabad kapacitásokkal), valamint a hulladékgazdálkodási rendszer egyéb elemeinek adataival (hulladékgyűjtő udvarok, átrakó állomások, komposztáló telepek) és a hiányzó kapacitások, képességek feltárásával.
- A Területfejlesztési Program szennyvíz- és csapadékvíz technológiai fejlesztései között célszerű a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelést is támogatni.
- A Területfejlesztési Program P3 prioritásának vízellétesítmények építését vagy átépítését célzó intézkedései esetében figyelembe kell venni és elő kell írni a vízjogi létesítési engedély beszerzésének követelményét.

- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepció helyzetértékelésének a környezeti zajnak való kitettséggel foglalkozó részét a későbbi felülvizsgálat során bővíteni kell: A közlekedésből származó zajterhelés feltárását ki kell egészíteni az időközben elkészült stratégiai zajtérképek adataival, és célzott intézkedéseket kell megfogalmazni a zaj- és rezgésterhelés csökkentésére. Egységes szabályozás előírása szükséges az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésének megfelelő kontroll alatt tartása érdekében.
- A Területfejlesztési Program közlekedési átjárhatóságot javító, így határvédelmi szempontokat is érintő fejlesztései miatt intézkedési tervek szükségesek esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésének eseteire.
- A környezettudatos szemléletformálás fontos elemei közül a Területfejlesztési Programban – az azt megalapozó koncepcióban rögzített térhasználati elveken túl is – célszerű kiemelten kezelni a környezettudatosság növelését, az újrahasznosítással, fenntartható anyag- és térhasználattal kapcsolatos szemléletformálást, illetve az épített örökség védelmét. Számos intézkedés biztosít potenciális lehetőséget a környezettudatos magatartásra és életmódra történő nevelésre, de a támogatások részletes kidolgozása során kell majd törekedni arra, hogy a megvalósuló fejlesztések ténylegesen is kifejtsék ezeket a hatásokat.

4.3. A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása

A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció lakossági támogatásának biztosítására lakossági fórum szervezése, illetve a leginkább érintett lakókkal kics csoportos személyes egyeztetés is javasolt. A fejlesztéssel járó előnyök megismertetése várhatóan megszünteti a lakosság bizalmatlanságát, esetleges ellenállását, míg a fejlesztéssel hátrányosan érintett lakosság esetén javasolt valamilyen szintű kártérítés (anyagi, vagy jövőben szolgáltatás) felajánlása.

A turisztikai vállalkozások, és különösen a régiók és újak közötti viszony elmérgesedése turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek létrehozásával előzhető meg aktív tagi élet, találkozók, vitaestek, közös programok szervezése mellett.

A környezeti állapot javítását célzó tevékenységek esetén, pl. a fenntartható mezőgazdálkodás és az erdőtelepítés során meg kell vizsgálni, hogy azok nem járnak-e valamilyen természeti tényező károsodásával, pl. a pusztai élőhelyek drasztikus átalakításával. Minden esetben javasolt az érintett természetvédelmi hatóság bevonása és előzetes konzultációk lefolytatása.

5. Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, intézkedésekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni

A Békés Megyei Területfejlesztési Program mellett, hogy célrendszere a megye következő évekre érvényes fejlesztési keretrendszerének sarokpontjait képezi, további stratégiai dokumentumokon keresztül is érvényesül: átfogó és stratégiai céljainak és az ezeket kibontó prioritásoknak meg kell jelennie a különböző megyei, térségi és települési fejlesztési/tervezési dokumentumokban (megyei és települési Területfejlesztési Programok; integrált településfejlesztési stratégiák, megyei területrendezési terv; települési településrendezési tervek; megyei/térségi/települési ágazati stratégiák, tervek és koncepciók; stb.), ezekhez illeszkedő, a célokat kibontó és adott tervezési szintre adaptáló intézkedések útján. Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni:

- A Területfejlesztési Programot megalapozó koncepcióban rögzített térhasználati elveket követni kell. Ezek legfontosabb környezeti szempontú eleme, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- A Békés megyei tömegturizmus erősítése helyett a helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, vagy a káros hatásokat kompenzáló, minőségi turisztikai fejlesztések preferálandók.
- Gazdaság-élénkítő intézkedések tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- Környezeti fenntarthatósági fókuszú szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében.
- Támogatandók az üvegházhatású gázok kibocsátását csökkentő gazdasági, intézményi és lakossági fejlesztések.
- A közlekedésfejlesztés során környezetbarát közlekedési módok támogatása szükséges (pl. gyalogosbarát fejlesztésekkel, kerékpáros közlekedés elősegítésével, közösségi közlekedést ösztönző/segítő lépésekkel).
- Az épített környezet, településkép értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.

Társadalmi-gazdasági szempontból javasolt még más, turisztikai fejlesztésekkel érintett területek esetén is erősíteni az adott területen szolgáltató turisztikai vállalatok együttműködését, vagy a már működő iparági szövetségen keresztül, vagy új szövetség létrehozásával.

6. KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA: INDIKÁTOROK, FELELŐSÖK, HATÁRIDŐK

6.1. A Békés Megyei Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése

A vizsgált program két átfogó célja, négy stratégiai célja, horizontális céljai és prioritásai, valamint számos, ezeket kibontó intézkedése kijelöli az általános és specifikus fejlesztési irányokat, ezekhez pedig indikátorokat, szereplőket és indikatív forrásokat is rendel. Emellett tartalmaz a program területi fókusz is (többek között a leszakadó járásokat specifikus eszközrendszerrel támogatja).

Nagyon fontos hiányossága a programnak, hogy mindössze egy, a környezetállapotról közvetlen módon vonatkozó indikátort határoz meg (energetikai szempontból korszerűsített épületek száma), így a fejlesztési célok és környezeti szempontok között sok esetben jelentkező feszültség tényleges környezeti hatásokban történő megjelenésének mérésére, és a problémák esetén szükséges hatékony beavatkozások megalapozására jelen formájában nem alkalmas.

A Területfejlesztési Programozás következő fázisaiban (pl. a stratégiai program véglegesítésekor vagy az operatív programok kidolgozásakor) nagyon fontos, hogy a most hiányzó tartalmak meghatározásra kerüljenek. Így érhető el az országos szintű fejlesztési dokumentumokkal való minél teljesebb összhang, az alsóbb szintű dokumentumok minél hatékonyabb orientációja, a várhatóan jövőben is csak korlátozottan rendelkezésre álló fejlesztési források minél hatékonyabb koncentrációja és a környezeti/fenntarthatósági szempontok minél erősebb érvényesítése.

A Területfejlesztési Program 9. Monitoring és értékelési terv c. fejezete bemutatja a monitoring-rendszer kialakítására vonatkozó jogszabályi előírásokat, és az indikátorok kiválasztása során figyelembe vett elveket, szempontokat. A dokumentum időközi és utólagos értékeléseket is előír (2024-ben, illetve 2028-ban). A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 2020 szeptemberében elfogadott Partnerségi terve a területfejlesztési tervezés alapelvei között azonosította a dokumentáltság, folyamatos monitoring, visszacsatolás és értékelés elveit, de ezeket csak a tervezési folyamatra értelmezve, nem pedig a területfejlesztési eszközök tartalmi követelményeként. A Területfejlesztési Program nem mutatja be a monitoring tevékenységek szervezeti kereteit. A programot megalapozó koncepcióban a Megyei Önkormányzat területfejlesztési szervezeti egységei közül csak a Projektmenedzsmenti csoport esetében szerepel a monitoring, de ott is csak a Megyei Önkormányzat saját projektjeinek tervezési, elemzési és értékelési folyamataira vonatkozóan.

A fentiek alapján a Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatások monitorozására a következő javaslatokat tesszük:

- Fontos, hogy minden stratégiai prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor. Ha az adott prioritás szerteágazó intézkedéseinek környezeti hatásai nem mérhetők hatékonyan egy mutatóval, akkor egynél több indikátort is meg kell határozni, de ezek számát célszerű összességében alacsonyan tartani. Az indikátorokhoz célértéket, ellenőrzési gyakoriságot, felelőst és – beavatkozás szükségessége esetén követendő – intézkedési tervet is meg kell fogalmazni.
- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai és egyéb intézkedésekkel, valamint a mezőgazdasági termelés bővítésével, intenzitásával

növelésével járó intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell. A természeti környezetben bekövetkezett általános (természetes és antropogén) folyamatoknak jó és érzékeny indikátora lehet a Natura 2000 területek jelölő fajainak és élőhelyeinek monitorozása.

- A program 9. Monitoring és értékelési terv c. fejezetében a jelenleginél pontosabban és részletesebben célszerű bemutatni a monitorozás folyamatát, lépéseit és szervezeti kereteit.
- A kétlépcsősre tervezett, időközi és utólagos értékelésből álló hatásértékelést célszerű egy harmadik lépéssel is kiegészíteni: a 2021-2027-es időszakban megvalósuló programok összes hatása 2028-ban (egyres projekt 2027-en túli befejezése és az áthúzódó vagy közvetett hatások érvényesülése miatt) még nem értékelhető, szükséges ezért egy végső hatásértékelés beiktatása is. Ennek javasolt időpontja 2030, amikor megfelelő alapot biztosítana a most vizsgált területfejlesztési Koncepció és Program időközi felülvizsgálatához is.

6.2. Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Tekintettel arra, hogy a vizsgált Területfejlesztési Program új, a foglalkoztatás-bővítést és a népességmegtartást/-vonzást a korábbinál is jobban előtérbe helyező megközelítést alkalmaz, amelyek sokféle módon kerülhetnek ütközésbe a legkülönbözőbb környezetvédelmi szempontokkal, javasoljuk, hogy a környezeti hatások monitorozásnak eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal.

A program stratégiai környezetét vizsgálva látható, hogy különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű dokumentum, mivel ezek jelentős része a 2014-2020-as Európai Unió finanszírozási időszakhoz igazítva készült. A lejáró dokumentumok kisebb része jelenleg aktualizálás alatt áll, más része pedig a következő 1-2 évben várhatóan aktualizálásra kerül. Ezt az időszakot követően célszerű lesz a Területfejlesztési Koncepció és Program időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy azok biztosan illeszkedjenek a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.

7. KÖZÉRTTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen hatásvizsgálat célja a 2021-2027-es időszakra tervezett Békés Megyei Területfejlesztési Program várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat.

A Békés Megyei Területfejlesztési Program nem helyezi teljesen új alapokra a megye fejlesztését, ugyanakkor az átfogó, és különösen a stratégiai célok szintjén módosult a jövőkép elérését szolgáló célrendszer és az ezt támogató prioritások és intézkedések, ami eltérő hatásokat eredményez. Emellett, az új program hatásainak vizsgálata a megváltozott környezet miatt is indokolt, hiszen még ugyanazon célok megvalósítása is jelentősen eltérő hatásokat eredményezhet 2021-től, a hét évvel korábbi helyzettel összehasonlítva.

Az átfogó, stratégiai és horizontális célok és elvek egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, ugyanakkor megállapítható, hogy olyan társadalmi szempontok dominálnak, mint a népességmegtartás és foglalkoztatás. A gazdasági és környezeti fejlesztések ezek megvalósítását hivatottak támogatni.

A hatásvizsgálat részletesen elemzi a környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat. Ezekből jól kirajzolódnak a program foglalkoztatásra, gazdasági versenyképességre és életminőségre fektetett fő hangsúlyai. Egyértelműen látható a gazdaság-élénkítés, a turizmus-fejlesztés és a közúthálózat-fejlesztés szempontjainak potenciális ütközése is a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel. A környezeti hatásokon túl társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező hatások várhatóak a 2021-2027-es időszakra vonatkozó Területfejlesztési Program megvalósítása során. Az 1. Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások versenyképessége érdekében prioritás intézkedéseitől a versenyképesség javulása várható. Társadalmi szempontból javul az esélyegyenlőség az oktatási, képzési lehetőségek fejlesztésén keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű (komplex programmal fejlesztendő) térségek és csoportok fejlesztésén keresztül.

A hatásvizsgálat során azonosított fő konfliktusterületek:

- A megyei célrendszerben továbbra is fontos a gazdaság-élénkítés. Ennek része az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmus is, ami az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járhat.
- Az ugyancsak hangsúlyos elemként megjelenő mezőgazdaság is környezetterhelő hatásokkal járhat (pl. vegyszereket juttathat a környezetbe, vagy természeti területeket, élőhelyeket vonhat művelés alá).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, vagy új termelő/feldolgozó kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár.
- A népesség növelése, illetve az életszínvonal emelése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a programban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával járnak, így befolyásolják a településképet.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések között a közlekedési eredetű szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztések is találhatók.

- A turisztikai fejlesztések kapcsán elsősorban kezdetben a régi és új szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért.
- A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció a helyi lakosság egy részével konfliktust generálhatnak még akkor is, ha a többség támogatottságát élvezik.

A feltárt káros hatásokat és konfliktusokat a hatásvizsgálat a következő eszközökkel javasolja elkerülni, csökkenteni vagy ellentételezni:

- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotról gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.
- A közlekedési, termelési, vagy mezőgazdasági eredetű szennyezéssel járó gazdaság-élénkítő tevékenységek káros hatásait a környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltást célzó elemekkel, környezettudatos gazdasági tevékenységek ösztönzésével kell ellensúlyozni.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevételét.
- A népesség növelésének és az életszínvonal emelésének kommunális eredetű környezetterhelést növelő hatásait szemléletformálással, energetikai fejlesztésekkel, kiszolgáló infrastruktúrák fejlesztésével és egyéb, a kibocsátások csökkentésével, racionalizálásával járó lépésekkel kell ellensúlyozni.
- Új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt.
- A közlekedésfejlesztési intézkedések esetében egyensúlyban kell tartani a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztéseket és a szennyező forgalom egy részét környezetbarát közlekedési módokkal kiváltó intézkedéseket.
- A leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitáció lakossági támogatásának biztosítására lakossági fórum szervezése, illetve a leginkább érintett lakókkal kicsoportos személyes egyeztetés, a fejlesztéssel hátrányosan érintett lakosság esetén pedig valamilyen szintű kártérítés javasolt.
- A turisztikai vállalkozások, és különösen a régiek és újak közötti viszony elmérgesedésének megelőzése érdekében turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek hozhatók létre, illetve találkozók, vitaestek, közös programok szervezhetők.

A Területfejlesztési Program véglegesítése során, vagy esetleges időközi felülvizsgálata keretében megfontolandó az alábbi intézkedések beépítése:

- A gazdaságélénkítési célok és beavatkozások között a tudásalapú gazdaság, a környezetipar, intelligens technológiák tárgykörébe tartozó elemek megjelentése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a talajjal foglalkozó fejezet kiegészítése a földtani közegre vonatkozó részletesebb elemzéssel;

- A megújuló-energia-termelés bővítése mellett e-közlekedést, vagy a helyi megújuló energiatermelési és tárolási rendszerek okos megoldásait ösztönző fejlesztéseket támogató intézkedés;
- A mezőgazdasági, gazdasági-élénkítési és közlekedési fejlesztések során a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételének megakadályozása;
- Célzott erdőtelepítés és mezőgazdasági tevékenységek támogatása esetén erdősáv-telepítési kötelezettség előírása;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében szénhidrogén-szállító és bányászati létesítményekről szóló adatok kiegészítése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a hulladéklerakókkal és hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezet kiegészítése a települési szilárdhulladék-lerakók további adataival, és a hulladékgazdálkodási rendszer egyéb elemeinek adataival;
- A program szennyvíz- és csapadékvíz technológiai fejlesztései között a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelés támogatása;
- A vízellátási létesítmények építését vagy átépítését célzó intézkedések esetében a vízjogi létesítési engedély beszerzésének megkövetelése;
- A megalapozó koncepció helyzetértékelésében a környezeti zajjal foglalkozó fejezet kiegészítése újabb stratégiai zajtérképek adataival, és célzott intézkedésekkel, valamint az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésére vonatkozó szabályozással;
- A határvédelmi szempontokat is érintő fejlesztések esetén esetleges veszélyhelyzetek vagy nemzetbiztonsági kockázatok felmerülésére vonatkozó intézkedési tervek készítése;
- A környezettudatos szemléletformálás fontos elemeinek (környezettudatosság növelése, az újrachasznosítással, fenntartható anyag- és térhasználattal kapcsolatos szemléletformálás, az épített örökség védelme) kiemelt kezelése.

A Területfejlesztési Program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatások monitorozására tett javaslatok:

- Fontos, hogy minden stratégiai prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor;
- A természeti területeket igénybe vevő turisztikai és egyéb intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell;
- A monitorozás folyamatát, lépéseit és szervezeti kereteit részletesen be kell mutatni;
- A kétlépcsősre tervezett hatásértékelést célszerű egy harmadik, végső hatásértékelést tartalmazó elemmel is kiegészíteni.

Egyéb szükséges intézkedésekre tett javaslatok:

- A környezeti hatások monitorozásnak eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal;
- A különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű dokumentum miatt célszerű lesz a Területfejlesztési Koncepció és Program időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy azok biztosan illeszkedjenek a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.